

62-3
L61

OWN

LATVIJAS PSR VALSTS BIBLIOTEKA

**LATVIJAS PSR
MASU BIBLIOTEKU DARBA
PĀRSKATS 1960. GADĀ**

RĪGĀ, 1961

62-2.917

62-3
61

OWN
L
626

LATVIJAS PSR VALSTS BIBLIOTEKA

LATVIJAS PSR
MASU BIBLIOTEKU DARBA
PĀRSKATS 1960. GADĀ

RIGA, 1961

02
La 810

Обзор работы массовых библиотек в 1960 году

На латышском языке

Latv. PSR Valsts biblioteka

~~82-2.917~~ 0308078757

PRIEKŠVārds

Analizējot Latvijas PSR masu biblioteku darbu 1960. gadā, galvenā vērība pievērsta PSKP un LKP CK, kā arī PSRS un Latvijas PSR Kultūras ministrijas lēmumu «Par biblioteku darba stāvokli un pasākumiem tā uzlabošanā» izpildei. Pārskatu sastādot, izmantotas biblioteku gada atskaites, paskaidrojumi un informācijas pie tām, Latvijas PSR Kultūras ministrijas inspektoru un Valsts bibliotēkas metodiķu ziņojumi, kā arī citi materiāli, kas raksturo republikas masu biblioteku darba stāvokli 1960. gadā. Diemžēl, atsevišķu rajonu biblioteku atskaitēs trūkst ziņu par daudziem svarīgiem bibliotēkārā darba jautājumiem, nav analizēti pasākumi, kas veikti, pildot lēmumus par biblioteku darba uzlabošanu. Tā, piemēram, Ilūkstes, Liepājas, Preiļu, Valmieras, Gulbenes, Viļānu, Daugavpils, Ventspils, Alūksnes, Kuldīgas rajonu biblioteku atskaites sniedz tikai bālu priekšstatu par darba rezultātiem atskaites gadā. Jāsēcina, ka joprojām maz vērības bibliotēkas veltījušas darbam ar katalogiem, bibliogrāfiskajam un metodiskajam darbam, jo par šiem jautājumiem stāstīts ļoti skopi. Tādēļ šajā pārskatā nav apskatīti vairāki jautājumi. Tāpat nav runāts par tādiem trūkumiem, kas vairākkārt iztirzāti jau iepriekšējo gadu pārskatos, piemēram, par biežo kadru maiņu, par biblioteku slēgšanu uz vairākiem mēnešiem remontu u. c. iemeslu dēļ utt.

Papildinot pārskatā sniegtās ziņas, pielikumā publicēti:

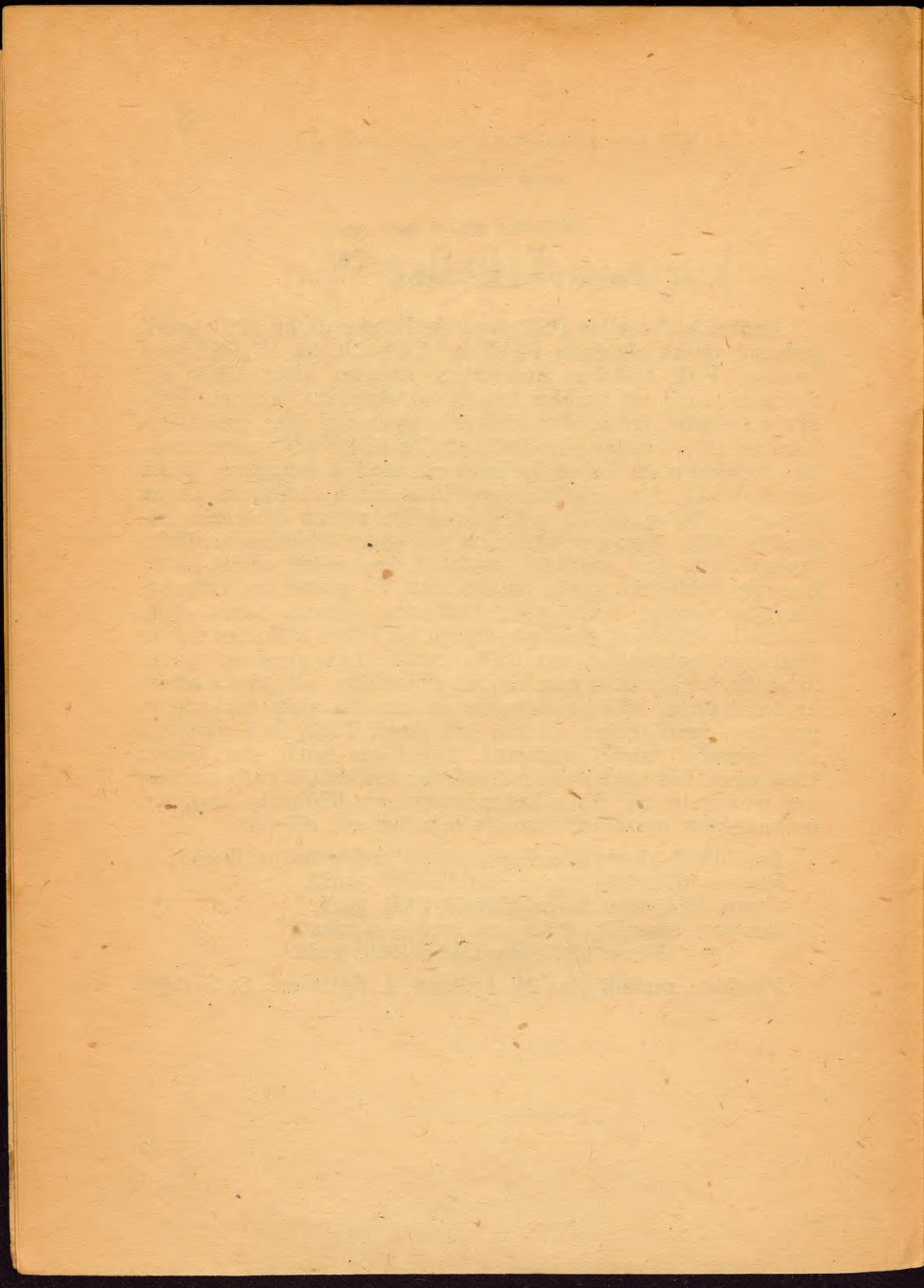
Rajonu biblioteku darba rādītāji 1960. gadā,

Cienu biblioteku darba rādītāji 1960. gadā.

Bez tam atsevišķā izdevumā iznācis pārskats

Bērnu biblioteku darbs 1960. gadā.

Pārskatu sastādījušas M. Leišupe, A. Saleniece, S. Sproģe.

BIBLIOTEKU DARBA ORGANIZĀCIJA. GRĀMATU FONDI. LASĪTĀJU APKALPOŠANA

PSKP CK un LKP CK lēmumos «Par biblioteku darba stāvokli un pasākumiem tā uzlabošanā», kā arī attiecīgajās PSRS un Latvijas PSR Kultūras ministrijas pavēlēs nospraustie uzdevumi noteica republikas masu biblioteku darba saturu un virzienu 1960. gadā.

Atskaites gadā vērojams zināms biblioteku darba pacēlums, taču nevar runāt par krasu darba uzlabojumu, jo ir vēl daudz nopietnu trūkumu un līdz galam neatrisinātu jautājumu. Ievērojami biblioteku darbu aktivizēja Padomju Latvijas 20. gada dienai veltītā kultūras un izglītības iestāžu skate, kas sākās jau 1959. gada 1. janvārī un noslēdzās 1960. gada 1. jūlijā.

Atzīmējot biblioteku darba panākumus, Latvijas PSR Kultūras ministrija piešķīra I vietu republikā Ludzas raj. bibliotekai, Liepājas pils. 2. un Liepājas pils. 2. bērnu bibliotekai, Rīgas raj. Saulkrastu strādņ. ciemata bibliotekai un Ventspils raj. Ventas ciema bibliotekai, II vietas ieņēma Cēsu un Jēkabpils rajonu bibliotekas, Rīgas pils. 2. biblioteka, Alūksnes raj. Apes pils. biblioteka, Madonas raj. Kusas ciema Oļu biblioteka un Rīgas pils. 33. bērnu biblioteka. III vietā izvirzīja Talsu raj. biblioteku, Ventspils pils. 1. biblioteku, Lielvārdes strādņ. ciemata biblioteku, Dobeles raj. Bērzes ciema biblioteku un Rīgas pils. 11. bērnu biblioteku.

Bez tam pavēlē vairākām bibliotekām izteikta pateicība par labu darbu.

Šīs bibliotekas panākušas galveno darba rādītāju pieaugumu un, izvērsdamas plašu un daudzpusīgu literatūras propagandu, paveikušas lielu darbu darbaļaužu komunistiskajā audzināšanā.

1960. gadā Latvijas PSR Kultūras ministrijas tīklā darbojās 1069 bibliotekas. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, masu biblioteku tīkls visumā palicis bez pārmaiņām — no jauna atvērta tīkai 1 pils. biblioteka.

Biblioteku tipi	Biblioteku skaits	
	1959. g.	1960. g.
Rajonu bibliotēkas	30	30
Pilsētu „	98	99
Ciemi „	858	858
Bērnu „	82	82
Kopā:		1068 1069

Netiek izpildīti PSKP CK lēmuma norādījumi par visu sistēmu un organizāciju bibliotēku darba koordināciju. Bibliotēku tīkla izkārtojumā vēl ir daudz trūkumu un nepilnību. Bez Kultūras ministrijas tīkla bibliotēkām republikā ir vēl ap 250 kolhozu, 419 arodbiedrību un 119 dažādu iestāžu bibliotēku, kuru eksistence un darbība tikpat kā nav koordinēta. Liela daļa no tām ir sīkas bibliotēkas, kas atrodas ļoti tuvu citām masu bibliotēkām. Taču jautājums par šo bibliotēku apvienošanu dažos rajonos tiek risināts ļoti gausi. Piemēram, Valmieras rajona centrā bez rajona bibliotēkas ir vēl 13, bet Alūksnes rajonā — ap 12 nelielu arodbiedrību bibliotēku, kuras darbojas savrupēji un apkalpo tikai niecīgu lasītāju skaitu — savas iestādes mērogā. Šo bibliotēku fondi ar jauno literatūru tikpat kā netiek papildināti, jo iestāžu vadītāji atvēl maz līdzekļu grāmatu iegādei.

Turpretim labu paraugu rāda Daugavpils un Kuldīgas rajoni. Daugavpilī no 13 sīkajām arodbiedrību bibliotēkām noorganizēta viena. Kuldīgas rajonā sakaru kantoris, brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība un rajona izpildu komiteja savus grāmatu fondus nodeva MRS arodbiedrības bibliotēkai, ierādot tai plašākas telpas un piešķirot štata vienību. Panākumi bibliotēku darba koordinēšanā vērojami arī Ludzas, Aizputes, Dobeles, Bauskas un Talsu rajonos, taču vairums republikas rajonu šim jautājumam nav vēltījis pietiekami daudz vēribas.

Līdz galam nav izlemts jautājums par kolhozu bibliotēkām. Pēdējos gados to skaits arvien samazinājies, jo arvien vairāk kolhozi bibliotēku pievieno ciemu bibliotēkām. 1960. gadā 36 kolhozi savas grāmatas nodevuši ciemu bibliotēkām. Piemēram, Tukuma rajonā šādā veidā pievienoja 8 kolhozu bibliotēkas, Bauskas rajonā — 6, Daugavpils rajonā — 4. 1960. gadā pēc Centrālās statistikas pārvaldes uzskaites republikā ir 275 kolhozu bibliotēkas ar kopējo grāmatu fondu 251,7 tūkst. eks. 193.

kolhozu bibliotekās grāmatu fondi nesasniedz 1000 eks. Pats galvenais trūkums kolhozu biblioteku darbā ir tas, ka tās ļoti vāji tiek komplektētas ar jaunāko literatūru. Piemēram, 1960. gadā katra kolhoza biblioteka caurmērā iegādājusies tikai 22 jaunas grāmatas.

Ja arodbiedrību un kolhozu biblioteku darba koordinēšanā ir gūti zināmi panākumi, tad to nevar teikt par speciālo un tehnisko biblioteku tīklu. Republikā ir 175 sikas tehniskās un speciālās bibliotēkas, kuru grāmatas atrodas aizslēgtos skapjos un lasītājiem nav pieejamas.

Tāpēc vietējām biblioteku starpresoru padomēm, kas tagad organizētas pie visu rajonu un pilsētu kultūras nodaļām, jāveikti daudz vairāk uzmanības dažu resoru un organizāciju sīko biblioteku mērķtiecīgam izvietojumam un apvienošanai (kur tas ir nepieciešams), izbeidzot nevajadzīgu paralēlismu un savrupību biblioteku darbā.

Sī jautājuma sekmīgam atrisinājumam rosīgāk jāizvērsē arī Latvijas PSR Kultūras ministrijas starpresoru biblioteku padomes darbs.

Analizējot vienotos bibliotekārās apkalpošanas starpresoru plānus, konstatēts, ka atsevišķos rajonos stacionāro biblioteku tīkls neapmierina iedzīvotāju prasības pēc grāmatām un tāpēc tuvākajos gados tīklu nepieciešams paplašināt, atverot no jauna republikā vēl 35 stacionārās bibliotēkas, piemēram, Dagdas, Preiļu, Alūksnes, Ogres un citos rajonos.

Neapmierina arī biblioteku izvietojums Rīgas pilsētā. Pēdējos gados Rīga strauji izaugusi, izveidojušies jauni apdzīvoti rajoni, dzīvojamo namu kvartāli. Taču kopš 1953. gada Rīgā nav atvērta neviena jauna bibliotēka. Sevišķi nevienmērīgi ir izvietotas bērnu bibliotēkas. Vairākos Rīgas pilsētas rajonos, piemēram, Torņakalnā, Čiekurkalnā, Mežaparkā un Juglā nav nevienas bērnu bibliotēkas.

Sāds stāvoklis radies tādēļ, ka vietējās sabiedriskās organizācijas bieži vien vēl nepietiekami novērtē biblioteku lomu darbaļaužu komunistiskajā audzināšanā un nerūpējas par biblioteku nodrošināšanu ar telpām un inventāru. Kaut gan celtniecība izvērsās arvien plašākos tempos, tomēr jauncelāmās mājās neparedz telpas bibliotekām. Teiktais attiecas arī uz citām pilsētām un rajonu centriem. Piemēram, Jūrmalas pils. 2. bērnu bibliotēka atrodas šaurās, nepiemērotās telpās. Blakus bibliotēkai Slokas kombināts ceļ veselu dzīvojamo māju kvartālu saviem strādniekiem, tomēr pilsētas izpildu komiteja nav

panākusi, lai vienā no jaunceltnēm ierādītu vietu arī bērnu bibliotekai, kas taču apkalpo šī paša kombināta strādnieku bērnus.

Biblioteku tīkla pilnīgošanā liela loma ir pārvietojamām bibliotekām. 1961. gadā republikas bibliotekās pārvietojamo biblioteku skaits palielinājies par 50.

	1959. g.	1960. g.
Rajonu bibliotekās	304 pārv. b-kas	317 pārv. b-kas
Pilsētu	526	534
Ciemu	2093	2124
Bērnu	184	182
	3107 pārv. b-kas	3157 pārv. b-kas

Taču vairākos rajonos pārvietojamo biblioteku skaits samazinājies, tādējādi ietekmējot arī lasītāju skaitu. Zīmīgi, ka šeit jānosauc jau iepriekš minētie Preiļu, Balvu, Kuldīgas, Viļānu un Tukuma rajoni.

Balvu rajonā pārvietojamo biblioteku skaits samazinājies par 22, vairākas ciemu bibliotekas un arī rajona biblioteka bezatbildīgi, nedomājot par lasītāju vajadzībām, likvidējušas vairāk kā pusi iepriekšējā gada biblioteku.

	Pārvietojamo biblioteku skaits	
	1959. g.	1960. g.
Balvu raj. bibliotekā	5	3
Medņevas ciema bibliotekā	12	6
Sosnīcas	3	1
Susāju	7	3
Kupravas	8	4
Žīguru	5	1

Rezultātā lasītāju skaits Balvu rajonā 1960. gadā samazinājies par 1413 cilvēkiem.

Kādu attaisnojumu savam darbam lai rod Balvu rajons un tai līdzīgās rajonu un ciemu bibliotekas, kas vienotos iedzīvotāju bibliotekārās apkalpošanas plānus ir gan sastādījušas, bet patiesībā ar savu rīcību to izpildi pilnīgi dezorganizē?

Latvijas PSR Kultūras ministrijas masu bibliotekās uz 1961. g. 1. janvāri kopējais grāmatu fonds sasniedz 8.478.567 vienības. Gada laikā no jautņa iegādātas 876.110 grāmatas, bet norakstītas kā novecojušas un izslēgtas no bibliotekas fondiem

379.779 grāmatas. Tādēļ faktiski kopējais grāmatu fonds gada laikā audzis tikai par 496.331 vienību.

Gandrīz visās pilsētu un rajonu bibliotekās izveidojušies prāvi grāmatu fondi. Tikai 4 nesen nodibinātās pilsētu bibliotekās fondi nesasniedz 10.000 eks., turpretim visās rajonu bibliotekās fondi pārsniedz 10.000 eks. Republikā ir tikai 1 ciema biblioteka, kuras fonds nesasniedz 1000 vienību.

Masu biblioteku grāmatu fondu sastāvs pa nozarēm uz 1961. g. 1. janvāri

Biblioteku tipi	Sab. polt. lit.		Dabzin. lit.	
	Vien. skaits	% no kop. fonda	Vien. skaits	% no kop. fonda
Rajonu bibliotekās	156.829	21,2	29.319	3,9
Pilsētu „	543.405	21,2	101.804	3,9
Ciemu „	776.913	19,3	136.472	3,3
Bērnu „	101.415	8,7	35.271	3,1
Kopā	1.578.562		302.866	

Biblioteku tipi	Tehnikas lit.		Lauksaimn. lit.		Daiļliteratūra	
	Vien. skaits	% no kop. fonda	Vien. skaits	% no kop. fonda	Vien. skaits	% no kop. fonda
Rajonu bibliotekās	29.243	3,9	51.989	7,0	327.112	44,2
Pilsētu „	132.375	5,1	104.261	4,1	1.116.747	43,5
Ciemu „	139.027	3,4	456.601	11,1	1.612.472	40,3
Bērnu „	32.866	2,7	13.117	1,1	491.146	42,4
Kopā	333.511		625.968		3.547.479	

Tabulā dotie skaitļi parāda, ka visu tipu masu bibliotekās sabiedriski politiskās literatūras un daiļliteratūras nodaļas ir komplektētas vispilnīgāk. Protams, tā ir likumsakarīga parādība — šo nodaļu literatūru lasītāji visvairāk pieprasa. Turpretim dabzinātņu, tehnikas un lauksaimniecības literatūras skaitliskais rādītājs, tāpat kā procents no kopējā fonda, rāda komplektēšanas trūkumus minētajās zinātņu nozarēs. Pārbaudot atsevišķu biblioteku komplektēšanu ar aktuālāko literatūru par sabiedriski politiskajiem jautājumiem, dabzinātnēm un lauksaimniecību, noskaidrots, ka daudzās masu bibliotekās trūkst pašū vajadzīgāko grāmatu. Piemēram, Ludzas raj. Nukšu ciema

bibliotēkā no 12 izlases veidā izvēlētiem lauksaimniecības grāmatu nosaukumiem nebija neviena, Ostrovas ciema bibliotēkā trūka 6 nosaukumu. Ne vienā, ne otrā bibliotēkā nebija iegādātas tādas grāmatas kā «Grāmata lauksaimniecības darbiniekiem» (R., 1959.) un «Panāksim un pārspēsim ASV lopkopības produktu ražošanā» (R., 1959.).

Līdzīgs stāvoklis konstatēts arī Gulbenes raj. Litenes, Lejas ciema un Sinoles ciema 1. bibliotēkā. Šī paša rajona Beļavas ciema 2. bibliotēka, kas nodibināta 1956. gadā, nav iegādājusies nevienu K. Marksa un F. Engelsa darbu, izņemot F. Engelsa «Zemnieku jautājums Francijā un Vācijā» (R., 1956.).

Ludzas raj. Žaļeskas ciema bibliotēkā no 3461 vienību lielā grāmatu fonda tikai 20 grāmatas ir par dabzinātņu jautājumiem, bet Kārsavas raj. Pušmucovas ciema bibliotēkā no 2.453 vienībām tikai 23 dabzinātņu grāmatas. Daudzās ciemu bibliotēkās ir ļoti nabadzīgi tehniskās literatūras fondi. Piemēram, Madonas raj. Praulienas ciema bibliotēkā ir tikai 42, Preiļu raj. Aizkalnes ciema bibliotēkā — 49 vien., Kārsavas raj. Ranču ciema 2. bibliotēkā — 40 grāmatas par tehnikas jautājumiem.

Šie skaitļi liecina, ka bibliotēku darbinieki maz rūpējas par fondu papildināšanu ar zinātņu nozaru literatūru, bet visu uzmanību veltī daļēji literatūrai.

Neapmierina arī Latvijas Valsts izdevniecības izlaisto grāmatu klāsts. Maz tiek izdota tehniskā literatūra, piemēram, par automatizācijas, metālu apstrādes, celtniecības jautājumiem, tikpat kā nav grāmatu masu profesiju strādniekiem: virpotājiem, atslēdzniekiem, frēzētājiem, trūkst literatūras par automobiļiem, traktoriem un citu lauksaimniecības mašīnu remontu.

Trūcīgs ir literatūras klāsts atsevišķās lauksaimniecības nozarēs, piemēram, putnkopībā, zivkopībā. Vispār jāatzīmē, ka par lauksaimniecības pirmrindnieku progresīvajām darba metodēm izdots ļoti maz literatūras, tādēļ nav iespējams apmierināt lauksaimniecības darbinieku pašas minimālākās prasības.

Izdevniecības tematiskais plāns tiek ik gadus apspriests republikāniskajā bibliotēku darbinieku sanāksmē, kurā izdevniecības darbinieki uzklauša bibliotekāru vēlējumus. Piemēram, bērnu un jaunatnes literatūras redakcija 1960. gadā pēc bibliotekāru ieteikuma sāka izdot latviešu valodā brošūras no sērijas «Pārrunas ar pionieriem un skolēniem par septiņgadu plānu» un «Par pionieru likumiem» («О твоих законах»). Taču bibliotekāru izteiktie priekšlikumi ne vienmēr tiek ievēroti.

Gausi savu darbu uzlabo arī Bibliotēku kolektors. Gadās, ka kolektors nosūta nevajadzīgu, komplektēšanas profilam

neatbilstošu literatūru, bet aktuālas, ļoti nepieciešamas grāmatas nonāk bibliotekās ar lielu novēlošanos. Liels trūkums ir tas, ka komplektēšanai atvēlētie līdzekļi tiek pārskaitīti neregulāri. Dažkārt bibliotekas I pusgadā nesaņem nevienu jaunu grāmatu, bet gada beigās, kad beidzot līdzekļi tiek pārskaitīti, iespējams iegādāties tikai niecīgu daļu no gada laikā iznākušās literatūras.

Biblioteku komplektēšana sevišķi pasliktinājusies tajos rajonos, kas nebija noslēguši līgumus ar Biblioteku kolektoru. Piemēram, Dobeles, Daugavpils, Krustpils, Kārsavas, Preiļu, Saldus, Siguldas, Tukuma, Talsu, Ludzas rajonos līdzekļi netika centralizēti, un biblioteku fondus komplektēja paši bibliotekāri vietējās grāmatnīcās pēc savas izveles. Rezultātā vairākās bibliotekās komplektēšanas darbs atstāts pilnīgai pašplūsmei, bibliotekāri iegādājušies tikai daļliteratūru, aizmirsdami jaunāko lauksaimniecības, dabzinātņu un tehnisko literatūru. Piemēram, līdz 1960. gada oktobrim Krustpils raj. Jāņukalna ciema biblioteka (vad. Glāzniece) bija iegādājusies tikai 1 grāmatu pār lauksaimniecību un 1 par tehniku. Tā paša rajona Sāvienas ciema bibliotekas vad. Elmeris antikvariātā iepircis H. Senkeviča romānus un citu buržuāziskās Latvijas laikā izdoto literatūru, pie kam bibliotekā trūkst jaunāko padomju daļliteratūras darbu, iegādātas tikai 4 grāmatas par lauksaimniecību un 2 par tehniku. Līdzīgi piemēri ir arī citos rajonos.

Tā kā ciemu bibliotekām asinājumi grāmatu iegādei ir nelieli, literatūra jākomplektē sevišķi mērķtiecīgi. Pareizi izmantojot naudas līdzekļus, iespējams iegādāties visu nepieciešamo literatūru, bet šo līdzekļu savlaicīga piešķiršana lielā mērā atkarīga no pašu bibliotekas darbinieku neatlaidības un enerģijas. Liels atbalsts ciemu biblioteku komplektēšanā ar literatūru ir kolhozu un padomju saimniecību piešķirtie naudas līdzekļi. Piemēram, Talsu rajona kolhozi savām ciemu bibliotekām piešķīra 16,5 tūkst. (vecā naudā) rbļ. literatūras iegādei. Lielākus vai mazākus naudas līdzekļus ciemu biblioteku fondu papildināšanai piešķir labākie kolhozi arī citos rajonos. Taču vēl ir daudz ciemu biblioteku, kam kolhozu valdes no saviem kultūras fondiem nepiešķir ne rubli grāmatu iegādei.

Izvērsot lasītāju iesaistīšanu, ļoti svarīgi ir iegādāties pieejami daudz literatūras uz katru iedzīvotāju. Pēc pēdējiem datiem mūsu republikā caurmērā uz 1 iedzīvotāju ir 6 grāmatas. Taču ir vēl bibliotekas, kā, piemēram, Ogres raj. Taurupes un Lēdmanes ciemos, kur vidējais grāmatu skaits uz 1 iedzīvotāju

ir 3 grāmatas, bet Jēkabpils raj. Daudzevas un Ābeļu ciemos grāmatu skaits uz 1 iedzīvotāju ir pat mazāks par 3.

Šīm bibliotekām ir iespēja palielināt savus fondus, pārņemot daudzas vērtīgas grāmatas no citām bibliotekām, kas iegādājušās liekus eksemplārus. Taču jāpiebilst, ka grāmatu apmaiņa starp bibliotekām ir vēl slikti organizēta. dažkārt pat bibliotekas nezina, ka ir iespējas savstarpēji apmainīties ar literatūru. Latvijas PSR Valsts bibliotekai jārikojas enerģiskāk, lai radītu republikānisko grāmatu apmaiņas fondu, kas palīdzēs masu bibliotekām apmainīt lieko un pēc profila nevajadzīgo literatūru un savus fondus papildināt ar agrākos gados izdotām, bet vērtīgām un labām grāmatām.

Pēdējos gados republikas bibliotekas paveikušas lielu darbu, izņemot no fondiem novecojušo un neaktuālo literatūru. Daudz novecojušās literatūras tika norakstīts jau 1959. gadā, jo bibliotekas intensīvi gatavojās atvērt fondus lasītāju brīvai pieejai. Arī 1960. gadā bibliotekās šis darbs turpinājās. Tajā aktīvi piedalījās arī Valsts bibliotekas komplektēšanas nodaļa, kas biblioteku novecojušās literatūras sarakstus iepriekš pārbaudīja un izteica savu atzinumu literatūras norakstīšanai. Tomēr jāatzīmē, ka katrā rajonā vēl ir bibliotekas, kuru fondi piesārņoti ar novecojušiem izdevumiem, bibliotekas apkalpojamam profilam nepiemērotu literatūru. Taču nekas netiek darīts, lai šo literatūru norakstītu. Piemēram, Valkas, Viļānu, Aizputes, Kārsavas, Preiļu rajonos biblioteku plaukti pilni ar novecojušo literatūru; jaunākā literatūra šeit «pazūd» starp vecām, aktualitāti zaudējušām brošūrām un grāmatām.

Savos paskaidrojumos pie gada atskaitēm lielākā daļa rajonu biblioteku nemin ne vārda par novecojušās literatūras norakstīšanu. Jāpiebilst, ka biblioteku sniegtie skaitliskie dati par fonda sastāvu dažkārt ir ļoti kļūdaini. Piemēram, Valmieras rajona Burtnieku ciema 2. biblioteka 1959. g. atskaitē bija uzrādījusi, ka bibliotekas fondā ir 831 vien. par sabiedriski politiskiem jautājumiem, turpretim 1960. g. atskaitē uzrādīts tikai 654 vien., kaut gan atskaitē atzīmēts, ka biblioteka norakstījusi gada laikā tikai 10 vien. Tā paša rajona Jeru ciema biblioteka uzrādījusi, ka 1960. gadā norakstītas 13 grāmatas, taču, skatoties fonda sadalījumu pa zinātņu nozarēm, redzam, ka dabzinātņu literatūra samazinājusies par 85 grāmatām, lauksaimniecības literatūra par 9 grāmatām, daiļliteratūra par 459 grāmatām. Kur palikušas šīs grāmatas?

Kultūras nodaļām asāk jāstāda jautājums par fondu saglabāšanu, jāsoda tie bibliotekāri, kas izsaimnieko grāmatu fondus.

1960. gadā republikas masu bibliotekās intensīvi turpinā-
jās fondu sagatavošana lasītāju brīvai pieejai. Gada laikā ievē-
rojami pieaudzis biblioteku skaits, kas pārgājušas uz jauno
lasītāju apkalpošanas sistēmu. Lasītāju brīvu pieeju visiem grā-
matu fondiem vai arī daļai noorganizējušas Liepājas, Saldus,
Ventpils, Ludzas, Gulbenes un Tukuma rajonu bibliotekas, kā
arī liela daļa Rīgas pils. biblioteku. Kopskaitā 1960. gadā
lasītāju brīvu pieeju grāmatu fondiem iekārtojušas vairāk kā
500 Kultūras ministrijas masu biblioteku.

Liela palīdzību bibliotekām šajā darbā sniedza biblioteku
kolektors, kas sadarbibā ar Latvijas PSR Valsts biblioteku,
centralizēti izdeva plauktu daleņus, tādējādi nodrošinot kvalita-
tīvi pilnvērtīgu grāmatu fondu uzskatāmo noformējumu.

Brīvpieejas ieviešanā ir vēl daudz trūkumu un nepilnību.
Daudzas bibliotekas šo lasītāju apkalpošanas sistēmu izpratu-
šas ļoti formāli un nodevušas savus fondus lasītāju rīcībā bez
jebkādas iepriekšējas sagatavošanas. Citas bibliotekas izturēju-
šas pasīvi un nav noorganizējušas lasītāju brīvpieeju fondiem,
kaut gan telpas bija pieliekami lielas, piemēram, Bauskas raj.
Vecsaules un Iecavas, Cēsu rajona Mārsnēnu, Krustpils raj. Sā-
viēnas, Valkas raj. Ērgemes ciema un citas bibliotekas.

Lasītāju brīvpieejas sistēmai bija liela pozitīva loma iedzī-
votāju iesaistīšanā par lasītājiem bibliotekās.

Lasītāju kopskaits 1960. gadā masu bibliotekās, salīdzinot
ar iepriekšējo gadu, audzis par 12 656 cilvēkiem. Tomēr 1958.
gada līmeni tas vēl nesasniedza.

	Lasītāju skaits		
	1958. g.	1959. g.	1960. g.
Rajonu bibliotekas	65.800	49.483	51.200
Pilsētu "	179.800	183.725	187.170
Ciemu "	226.900	222.168	227.421
Bērnu "	65.500	67.943	70.184
Kopā	538.000	523.319	535.975

Kā redzams, lasītāju skaits audzis visu tipu bibliotekās.
Tomēr ņemot vērā neiesaistīto iedzīvotāju skaitu, šis pieaugums
ir neliels. 1960. gadā gandrīz visos republikas rajonos sastādīti
iedzīvotāju bibliotekārās apkalpošanas plāni, kuros paredzēti
dažādi pasākumi jaunu lasītāju iesaistīšanai. Tomēr vēl samērā

maz paveikts šo plānu izpildē. Labākos panākumus lasītāju iesaistīšanā guvušas Dobeles, Talsu un Bauskas rajonu ciemu bibliotēkas, kas aptverušas 70—90% no lasītspējīgām ģimenēm. Atsevišķas ciemu bibliotēkas, piemēram, Ventspils raj. Ventas (vad. Kuļķēviča), Madonas raj. Aiviekstes (vad. Studente), Alūksnes raj. Zeltiņu ciema (vad. Cinglere) bibliotēku sadarbībā ar komjaunatnes un ciemu sabiedriskajām organizācijām iesaistījušas lasītājus gandrīz no visām lasītspējīgām ģimenēm. Taču visumā republikas bibliotēku darbs lasītāju iesaistīšanā ir neapmierinošs. 1960. gada beigās bibliotēkās lasīja caurmērā tikai 50% no rajonos dzīvojošo ģimeņu skaita.

Republikā ir rajoni, kur šis procents ir vēl zemāks, piemēram, Valkas rajonā lasa tikai 42,2%, Liepājas rajonā — 45%, Preiļu — 48% no visu ģimeņu skaita.

Vairākos rajonos lasītāju apkalpošana vispār atstāta pašplūsmē, jo lasītāju skaits bibliotēkās, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, samazinājies. Piemēram:

	1959. g.	1960. g.	Izmaiņas
Limbažu rajona b-kā	9.794 lasītāji	9.556 lasītāji	— 238
Valmieras „ „	15.508 „ „	15.496 „ „	— 12
Ventspils „ „	13.654 „ „	13.403 „ „	— 251
Viļānu „ „	12.338 „ „	11.281 „ „	— 1.057
Krustpils „ „	11.509 „ „	10.709 „ „	— 800
Kuldīgas „ „	7.746 „ „	7.351 „ „	— 395
Balvu „ „	13.839 „ „	12.426 „ „	— 1.413
Preiļu „ „	7.265 „ „	7.242 „ „	— 23

Nav brīnums, ka šo rajonu bibliotēkas savās atskaitēs nemin ne vārda par pasākumiem jaunu lasītāju iesaistīšanā, tās pat nekā nav darījušas, lai paturētu jau esošos lasītājus.

Iepazīstoties ar atskaitēm, redzam, ka lasītāju skaits minētajos rajonos samazinājies tieši ciemu bibliotēkās. Bezatbildīga pieeja, kontroles trūkums no vadības puses un rezultātā — aizmirsta PSKP CK lēmuma «Par bibliotēku darba stāvokli un pasākumiem tā uzlabošanā» pamatprasība — iesaistīt par lasītājiem ikvienu ģimeni.

Daudzu bibliotēku darbā liels trūkums ir tas, ka tās neprot iesaistīt sev palīgos komjaunatnes un sabiedriskās organizācijas, bez kuru līdzdalības ir grūti izvērst vispusīgu bibliotēkas darbu. Turpretim labus panākumus lasītāju iesaistīšanā guvušas tās

bibliotēkas, kas izmanto aktivistu palīdzību pārvietojamo bibliotēku, grāmatu izsniegšanas punktu un grāmatu pieņemšanas darbā. Piemēram, Cēsu rajona Kūduma ciema Stalbes bibliotēkas bibliotekāre Pumpura no apkalpojamām 122 kolhoznieku ģimenēm par lasītājiem iesaistījusi 112 ģimenes. Viņai palīdz aktivisti pienest grāmatas mājās 39 ģimenēm, attālākās fermās un brigādēs noorganizētas 6 pārvietojamās bibliotēkas. Šo bibliotēku pārziņi ir gan slaucējas, gan fermu vadītāji, gan brigadierī. Arī Inešu ciema bibliotēkāre Tomsone kopā ar aktīvu noorganizējusi 7 pārvietojamās bibliotēkas, tādā kārtā tuvinot grāmatu katrai apdzīvotai vietai, katrai ģimenei.

Kopējais grāmatu izsniegums 1960. gadā, salīdzinot ar 1959. gadu, palielinājies par 369.603 vienībām.

	Literatūras izsniegums		Izmaiņas	Apgrozība
	1959. g.	1960. g.		
Rajonu bibl.	1.471.771 vien.	1.481.353 vien.	+ 9.582	2
Pilsētu „	6.211.902 „	6.272.625 „	+ 60.723	2,4
Ciemu „	4.028.719 „	4.189.728 „	+161.009	1
Bērnu „	2.496.548 „	2.634.837 „	+138.289	2,3

Kopā: 14.208.904 vien. 14.578.543 vien. +369.603 1,7

Salīdzinājumā ar 1959. gadu grāmatu izsnieguma pieaugums ir mazāks. Iepriecina tas, ka savu darbu aktivizējušas ciemu bibliotēkas, jo tajās izsniegums audzis visvairāk. Kaut arī kopumā visu tipu bibliotēkās literatūras izsniegums ir palielinājies, tomēr dažos rajonos, salīdzinot ar 1959. gadu, tas samazinājies. Piemēram:

	Literatūras izsniegums		Izmaiņas
	1959. g.	1960. g.	
Alūksnes raj. bibliotēkās	281.166 vien.	279.336 vien.	— 1830
Balvu raj.	220.067 „	219.774 „	— 293
Krustpils raj.	315.361 „	305.590 „	— 9771
Viļānu raj.	182.380 „	169.847 „	— 12.533

Kā zināms, šie rajoni jau tika minēti sakarā ar lasītāju skaita samazināšanos. Tāpēc ir pilnīgs pamats runāt par bibliotēkārā darba vispārīgu pasliktināšanos tajos un kultūras darba nepie-

tiekamu novērtēšanu no vadošo partijas un padomju orgānu puses.

Literatūras izsniegums bibliotekās republikas mērogā audzis visās nozarēs.

Vislielākais ir daiļliteratūras izsnieguma pieaugums — 1960. gadā izsniegts par 93 553 vienībām vairāk kā 1959. gadā, no zinātņu nozarēm — tehniskās literatūras izsniegums pieaudzis par 60 673 vienībām, sabiedriski politiskās — par 41 683 vienībām, dabzinātņu — par 15 712 vienībām, bet lauksaimniecības — par 11 623 vienībām.

Audzis arī vidējais literatūras izsniegums uz 1 biblioteku republikā no 13 304 vien. (1959. g.) līdz 13 544 vien. (1960. g.).

	Vidējais grāmatu izsniegums	
	1959. g.	1960. g.
Rajonu bibliotekās	49.059 vien.	49.378 vien.
Pilsētu „	63.183 „	63.167 „
Ciemu „	4.697 „	4.883 „
Bērnu „	30.446 „	32.132 „

Kā redzams, vidējais grāmatu izsniegums sevišķi palielinājies bērnu bibliotekās, bet nemaz nav audzis un pat pasliktinājies pilsētu bibliotekās.

Fondu apgrozība caurmērā samazinājusies no 1,8 (1959. g.) līdz 1,7 (1960. g.). Tas rāda, ka daudzās bibliotekās vēl ir nenorakstīta novecojusī literatūra, kas guļ plauktos bez apgrozības.

Vidējā lasāmība caurmērā uz katru biblioteku ir 27,2, tātad palikusi gandrīz pagājušā gada līmenī (1959. g. — 27,1).

Salīdzinot redzam, ka lasāmība dažādu tipu bibliotekās nedaudz mainījusies.

	Lasāmība	
	1959 g.	1960. g.
Rajonu bibliotekās	29,7	28,8
Pilsētu „	33,8	34,0
Ciemu „	18,1	18,4
Bērnu „	36,7	37,5

Diemžēl, vēl atsevišķās rajonu un it sevišķi ciemu bibliotekās ir ļoti zema kā fondu apgrozība, tā arī lasāmība. Tāpat kā iepriekšējo gadu pārskatos šeit varētu minēt desmitiem nolaidīgu un pavirša darba piemēru, kādu netrūkst katrā rajonā.

Taču, analizējot galvenos darba rādītājus, izrādās, ka visvājāk 1960. gadā strādājušas bibliotēkas Krustpils, Viļānu, Balvu un Daugavpils rajonos.

Vadošajām sabiedriskajām organizācijām kopā ar kultūras nodaļām šajos rajonos jāveltī vislielākā uzmanība bibliotēku darba uzlabošanai.

078078757

Latv. PSR Valsts bibliotēka

02-2.917.

MASU DARBS. LITERATŪRAS PROPAGANDA

Atsaucoties uz aktuāliem sabiedriski politiskās dzīves notikumiem, sekmējot rūpniecības un lauksaimniecības ražošanas plānu izpildi, kā arī propagandējot padomju zinātnes un tehnikas izcilos sasniegumus, republikas bibliotēkas izvērsušas rosīgu masu darbu. Ar dažādiem literatūras propagandas pasākumiem bibliotēkas sekmējušas septiņgadu plāna izpildi kā pilsētās, tā laukos, audzinājušas savus lasītājus komunistiskās morāles garā, cīnījušās pret reliģiskiem aizspriedumiem un citām kapitālisma paliekām ļaužu apziņā.

Pēdējos gados bibliotēku darba praksē arvien vairāk ieviešas jaunās literatūras propagandas formas. Daudzās bibliotēkās par pastāvīgiem pasākumiem kļuvuši mutvārdu žurnāli, jautājumu un atbilžu vakari, konkursi, disputi, literārās tiesas.

Iesaistot šo pasākumu sagatavošanā arī kultūras un tautas namus, bibliotēkām izdevies aptvert plašus iedzīvotāju slāņus, ieinteresēt par grāmatām ļaudis, kas agrāk maz lasīja. Sadarbībā ar tautas namiem bibliotēkas aktīvi piedalījušās arī jauno sadzīves tradīciju ieviešanā. Rajonos un ciemos plaši tiek svinēti bērnības un jaunības svētki, sabiedriskās kāzas u. c. svētku dienas, kam liela nozīme jaunās komunistiskās sabiedrības morāles izveidošanā, reliģisko aizspriedumu pārvarēšanā.

Analizējot masu darba tematiku, jāatzīmē bibliotēku cenšanās — aptvert pēc iespējas daudzpusīgus un interesantus jautājumus, atsaukties uz aktuāliem sabiedriski politiskās dzīves notikumiem un propagandēt literatūru par nozarēm, kuras ir svarīgi attīstīt vietējo kolhozu vai padomju saimniecību interesēs.

Piemēram, ar ļoti bagātu masu pasākumu tematiku jāatzīmē Ogres raj. Lielvārdes strādņ. ciemata bibliotēka, Rīgas raj. Baldones strādņ. ciemata, Olaines un Mārupes ciemu bibliotēkas, Tukuma raj. Tumes, Pūres, Milzkalnes un Praviņu ciemu bibliotēkas, Limbažu raj. Braslavas un Vilzēnu ciemu bibliotēkas,

Madonas raj. Aiviekstes, Kūsas ciema Oļu bibliotēka, ka arī daudzas citas bibliotēkas vēl pārējos republikas rajonos.

Sajā darbā liels palīgs bibliotēkām ir Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdevumi: «Rajonu un ciemu bibliotēkās veicamie masu pasākumi...» (iznāk regulāri ir ceturksni), «Materiāli lasītāju konferencēm» u. c. materiāli.

Iepazīstoties sīkāk ar bibliotēku atskaitēm un paskaidrojumiem par paveikto masu darbu, atklājas daudz trūkumu. Pats būtiskākais no tiem ir tas, ka liela daļa bibliotēku masu pasākumus nesaista ar literatūras propagandu, pēc sava satura tie vairāk atbilst klubu darba prasībām un tāpēc neveicina literatūras izsnieguma palielināšanos. Piemēram, Balvu rajona bibliotēkās 1960. gadā visi galvenie darba rādītāji ir samazinājušies, neskatoties uz to, ka rīkoto masu pasākumu skaits krietni audzis.

Vispār jāsaka, ka masu pasākumu skaits dažādās bibliotēkās ir ļoti nevienāds. Vēl joprojām ir daudz masu bibliotēku, kas gada laikā nav sarīkojušas nevienu lielāku masu pasākumu, bet aprobežojas tikai ar dažām literatūras izstādēm, plakātiem, literatūras sarakstiem. Tāpēc šajās bibliotēkās sliktās grāmatu propagandas rezultātā fondu apgrozība ļoti zema, literatūras izsniegums niecīgs. Piemēram, Valkas rajona Valkas ciema Lugažu, Pedeles un Tomēnu bibliotēkas gada laikā nav organizējušas nevienu masu pasākumu, tāpēc literatūras apgrozība tajās ārkārtīgi zema (0,4—0,7).

Daudzas bibliotēkas «aizraujas» tikai ar daiļliteratūras propagandu, pilnīgi aizmirstot zinātņu nozaru literatūru. Piemēram, Preiļu rajonā bibliotēkas 1960. gadā noorganizējušas 85 literārus vakarus un lasītāju konferences, taču visas tās bijušas tikai par daiļliteratūru. Madonas rajona bibliotēkā visi pasākumi bijuši veltīti tikai daiļliteratūras propagandai. Rezultātā Madonas rajona bibliotēkai ir viszemākais dabzinātņu, tehnikas un lauksaimniecības literatūras izsniegums, bet daiļliteratūra ir ap 80% no visa literatūras izsnieguma.

Vairākas ciemu bibliotēkas organizē masu pasākumus tikai ar bērniem. Piemēram, Tukuma raj. Irlavas, Apšuciema un Engures ciema Bērziema bibliotēkās visa uzmanība pievērsta darbam ar bērniem, turpretim pieaugušajiem lasītājiem gada laikā nav sarīkots neviens pasākums.

Daudzu bibliotēku piesūtītās atskaites dod tikai bālu priekšstatu par masu pasākumu tematiku, saturu, kvalitāti. Piemēram, Valmieras rajona bibliotēkas atskaitē minēts, ka organizēti tematiski vakari, mutvārdu žurnāli, lasītāju konferences utt.,

taču nav tuvāk raksturota ne to tematika, norise, ne rezultāti, nav uzrādīts pat pasākumu kopskaits, trūkst jebkādas analīzes. Tādēļ arī šajā pārskatā grūti pilnībā novērtēt republikas biblioteku masu darbu.

Propagandējot **sabiedriski politisko literatūru**, masu bibliotēkas veicinājušas PSKP XXI kongresa vēsturisko lēmumu izpildi, stimulējušas darbaļaužu cīņu par septiņgades plānu īstenošanu, izskaidrojušas Komunistiskās partijas un Padomju valdības politiku, aktīvi palīdzējušas partijai un valdībai padomju ļaužu komunistiskajā audzināšanā.

Sabiedriski politiskās literatūras fonds 1960. gadā audzis visu tipu bibliotēkās kopumā par 23 212 bibl. vienībām. Audzis arī sabiedriski politiskās literatūras izsniegums:

Biblioteku tipi	Sabiedriski politiskās lit. izsniegums		Izmaiņas	Apgrozība
	1959. g.	1960. g.		
Rajona bibliotēkās	131.433 vien.	135.633 vien.	+ 4.200 vien.	0,8
Pilsētu	684.333 „	699.105 „	+14.772 „	1,3
Ciemu	200.714 „	225.026 „	+24.312 „	0,3
Bērnu	105.189 „	103.588 „	— 1.601 „	1
Kopā:	1.121.669 „	1.163.352 „	+41.683 „	0,7

Vislabāk ar sabiedriski politisko literatūru strādājušas pilsētu bibliotēkas. Pilsētu bibliotēkās fonds apgrozījies caurmērā 1,3 reizes.

Darbu ar sabiedriski politiskām grāmatām visumā uzlabojus arī rajonu bibliotēkas, kaut gan atsevišķos rajonos, piemēram, Balvu, Daugavpils, Kārsavas, Krustpils, Ludzas, Talsu, Viļānu un Valmieras, šīs literatūras izsniegums samazinājies.

Dažādās rajonu bibliotēkās darba apjomu ar sabiedriski politisko literatūru raksturo ļoti atšķirīgi rādītāji. Piemēram, Ludzas rajona bibliotēkā gada laikā lasītājiem izsniegtas 22 090 grāmatas, kamēr Viļānu rajona bibliotēka tajā pašā laikā izsniegusi 167 un Dagdas rajona bibliotēka — 653 grāmatas par sabiedriski politiskiem jautājumiem.

Visvairāk sabiedriski politiskās literatūras izsniegums audzis ciemu bibliotēkās, kaut gan fondu apgrozība vēl joprojām ir

diezgan zema. Vislabākais sabiedriski politiskās literatūras izsniegums ir

Dobeles raj. Bērzes ciema bibliotēkai	— 1613 vien.
Daugavpils „ Lipīnišķu „ „	— 1177 vien.
Rīgas „ Olaines „ „	— 1151 vien.

Taču daudzās ciemu bibliotēkās sabiedriski politiskās literatūras izsniegums ir pavisam niecīgs. Piemēram,

Valkas raj. Vāles ciema bibliotēka izsniegusi	— 9 grām.
Kuldīgas „ Kabiles „ II „ „	— 12 „
Kārsavas „ Ranču „ „ „	— 18 „
Liepājas „ Kalētu „ „ „	— 22 „
Alūksnes „ Ezernieku „ „ „	— 26 „
Aizputes „ Gudenieku „ „ „	— 26 „

Vērtējot masu darbu sabiedriski politiskās literatūras propagandā, jāsecina, ka labākajās republikas bibliotēkās masu pasākumi bijuši aktuāli, interesanti un daudzpusīgi, tādēļ arī labi apmeklēti.

Sekmējot septiņgades uzdevumu izpildi, bibliotēkās tika iekārtotas literatūras izstādes, izgatavotas diagramas un plakāti, kā arī organizēti mutvārdu žurnāli, jautājumu un atbilžu vakari, pārrunas, priekšā lasīšana, tikšanās vakari ar darba pirmrindniekiem. Tā, piemēram, labi izdevās Jelgavas pils. 1. bibliotēkas sarīkotais tikšanās vakars ar Linu vērpjuves komunistiskā darba brigādes brigadierī A. Kruglovu. Interesanti noritēja arī galvenā arhitekta A. Krūmiņa lekcija par Jelgavas celtniecības perspektīvām septiņgadē. Lekcijas un grāmatu apskati par septiņgades uzdevumiem rīkoti dažādās zinātņu nozarēs.

1960. gadā bibliotēkas plaši atzīmēja V. I. Ļeņina dzimšanas 90. gadadienu, propagandējot gan viņa darbus, gan arī literatūru par viņu, bet it sevišķi laikabiedru atmiņas un padomju rakstnieku daiļdarbus, kuros parādīts V. I. Ļeņina tēls.

Daudzas bibliotēkas rīkojušas izstāžu ciklus par tematiem «V. I. Ļeņins — darbaļaužu lielais vadonis un draugs», «Pa Ļeņina ceļu uz komunisma uzvaru», «Ļeņinisms — visas pasaules darbaļaužu cīņas karogs par mieru, demokrātiju un sociālismu», «Ļeņins bija, Ļeņins ir, Ļeņins būs arvien» u. c.

Atzīmējot Ļeņina dienas, Jelgavas zinātniskā bibliotēka organizējusi vairākus literatūras apskatus gan pa radio, gan ievietojot laikrakstā, gan nolasot tematiskajos vakaros, kā pilnībā, tā laukos.

Bibliotēkās rīkojušas tematiskas konferences, kā arī konfe-

rences par atsevišķiem V. I. Ļeņina darbiem, piemēram, «Jau-
natnes savienību uzdevumi» un «Lielā ierosme».

Daudzas bibliotēkas kopīgi ar klubu iestādēm noorganizēju-
šas tematiskus vakarus, mutvārdu žurnālus un tikšanos ar ve-
ciem revolucionāriem — V. I. Ļeņina laikabiedriem. Piemēram,
Dobeles raj. Auces pils. bibliotēkas organizētajā vakarā pieda-
lījās A. Silkalns, kas ticis ar V. I. Ļeņinu. Viņa stāstījums
bija interesants. Pārrunās iesaistījās daudzi klausītāji. Vakara
pavisam piedalījās 265 lasītāji.

Labi apmeklēts bija arī Cēsu raj. Raiskuma ciema bibliote-
kas rīkotais vakars, kurā piedalījās sirmais revolucionārs Krēs-
liņš. Viņa interesantais stāstījums par savām karavīra gaitām
revolūcijas laikā, par sardzi Smoļņijā, par tikšanos ar Ļeņinu
izraisīja dzīvas pārrunas, jo dalībnieku bija daudz un visiem
gribējās ko uzzināt par Ļeņinu.

Par svarīgu, aktuālu uzdevumu bibliotēkas uzskatījušas lite-
ratūras propagandu, kas parāda uzplaukstošās sociālisma sis-
tēmas pārkumu par mirstošo kapitālistisko sistēmu, literatūru,
kas salīdzina sociālistiskās sistēmas valstu sasniegumus visās
dzīves jomās ar stāvokli, kāds valda kapitālistiskajās valstīs.
Tāpēc bibliotēkas rīkojušas dažādus masu pasākumus par te-
matu «Divas pasaules, divas sistēmas, divi dzīves veidi».

Sakarā ar Padomju Latvijas XX gadadienas atzīmēšanu
bibliotēkās paplašinājies novadpētnieciskais darbs. Plaši propa-
gandēta literatūra par mūsu republikas rūpniecības, lauk-
saimniecības un kultūras sasniegumiem padomju varas pastā-
vēšanas gados.

Sevišķi bibliotēkas aktivizējušas darbu ar literatūru par
dzimtā novada revolucionāro pagātni, par ekonomikas, kultūras
un mākslas sasniegumiem un uzdevumiem septiņgadē. Piemē-
ram, Jelgavas pils. 1. bibliotēkā tika nolasīts lekciju cikls par
Jelgavas vēsturi. Bibliotēkas padomes locekle 2. vidusskolas
skolotāja Putna vienā no mutvārdu žurnāla lappusēm lasītājus
iepazīstināja ar notikumiem Jelgavā 1940. gada vēsturiskajās
jūnija dienās, ilustrējot stāstījumu ar tā laika vietējo laikrakstu
materiāliem. Bibliotēkā tika sakopotas visas grāmatas, kurās
ir atspoguļoti revolucionārie notikumi Jelgavā. Mutvārdu žur-
nāla noslēgumā jelgavniece Eglīte ļoti iejutīgi pastāstīja par
sava novadpētniecības darba rezultātiem, aicinot arī citus lasī-
tājus vākt materiālus.

Jaunpiebalgas ciemata bibliotēkā iekārtots pastāvīgs stends
«Dzimtā novada kultūras darbinieki», kurā eksponēti Piebalgā
dzimušo un augušo rakstnieku un mākslinieku darbi un litera-

tūra par viņiem. Stendā izkārtota literatūra par novadniekiem: gleznotāju Kārli Miesnieku, komponistu Emīlu Dārziņu, dzejniekiem Jāni Sudrabkalnu un Olgu Lisovsku, rakstnieci Veltu Spāri. Pie šī stenda bieži notiek dzīvas pārrunas, tiek pārcilāti laikabiedru iespaidi un atmiņas.

Atzīmējot Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas 43. gadadienu, daudzas bibliotēkas aktīvi propagandējušas literatūru par revolucionārajiem notikumiem savā rajonā. Tā Kārsavas raj. Krišjāņu, Saļņevas 1., Baltinovas 1. un Bozaukas ciemu bibliotēkas organizējušas lasītāju konferences par V. Kaupuža grāmatu «Ugunskuru blāzmā» un L. Paegles krājumu «Pieminekļis», kurās attēloti revolucionārie notikumi Kārsavas un kaimiņu rajonos.

Bibliotēkas aktivizējušas darbaļaužu, it sevišķi jauniešu, komunistiskās audzināšanas darbu. Piemēram, Cēsu raj. Raskuma ciema bibliotēkā ļoti uzlabojies darbs ar lasītājiem jauniešiem. 1960. gadā bibliotēku sāka apmeklēt pat tādi jaunieši, kuri agrāk nemaz nezināja, kur bibliotēka atrodas. Nebija neviena gadījuma, kad ciema jaunieši nepiedienīgi uzvestos publiskās vietās, rīkotu skandālus sarīkojumos, kā tas bija iepriekšējos gados. Daudzi jaunieši, sevišķi svētdienās, nāk uz bibliotēku pēc grāmatām. Bibliotēkā notiek pārrunas par viņu dzīvi mājās, par darbu brigādē, par iemīļotām grāmatām un rakstniekiem.

Aktīvi bibliotēkas piedalījušās jauno sadzīves tradīciju ieviešanā. Gandrīz katrā rajonā un ciemā notikuši pilngadības svētki, sabiedriskās kāzas, bērnības svētki, mirušo piemiņas dienas, kuru sagatavošanā liels nopelns bibliotēkām un tautas namiem. Bibliotēkas kārtājušas gan organizatoriskus jautājumus, gan piedalījušas pašdarbības priekšnesumos, bet galvenais — palīdzējušas izvēlēties dzejoļus, daiļdarbu fragmentus un dziesmas pašdarbības repertuāram, masu pasākumos propagandējušas literatūru par padomju jauniešu tiesībām un pienākumiem, padomju cilvēku morālo stāju, kultūralu uzvedību.

Atskaišu materiāli, kā arī šeit minētie piemēri rāda, ka vairums republikas bibliotēku veltījis daudz pūļu un radošas izdomas, lai darbu ar sabiedriski politisko literatūru padarītu bagātāku un saturīgāku. Diemžēl, to nevar attiecināt uz visām bibliotēkām.

Viena daļa bibliotēku joprojām aprobežojusies tikai ar nedaudzu izstāžu iekārtošanu, tematiskajos pasākumos maz propagandējusi literatūru. Jāpiebilst, ka šo bibliotēku vadītāji paši vāji orientējas sabiedriski politiskajā literatūrā. Atskaitēs maz

parādās ziņas, kā bibliotēkas savā darbā izmanto bibliogrāfiskos un metodiskos materiālus, ko saņem no Latvijas PSR Valsts bibliotēkas, piemēram:

Marksisma-ļeņinisma mācība par šķirām un šķiru cīņu. R., 1960.

V. I. Ļeņina dzimšanas 90. gadadienai. R., 1960.

Bērniem par Ļeņinu. R., 1960.

Padomju Latvija divdesmit gados. R., 1960.

Latvijas Komunistiskās partijas vēsture. (I—IV izlaid.).

Rajonu un ciemu bibliotēkās veicamie masu pasākumi 1960. g. ceturksnī.

Darbā ar **dabzinātņu literatūru** bibliotēkas spraudušas mērķi — propagandēt izcilos padomju zinātnes un tehnikas sasniegumus, parādīt zinātnes nemitīgo progresu, izskaidrot jaunākos pētījumus un atklājumus dažādās dabzinātņu nozarēs, piemēram, astronomijā, ķīmijā, bioloģijā u. c., atmaskot novecojušos nezinātniskos uzskatus par apkārtējo dabu un tās parādībām.

Kopumā republikā dabzinātņu literatūras fonds bibliotēkās audzis par 12 183 bibl. vienībām. Nedaudz audzis arī dabzinātņu literatūras izsniegums, tomēr visumā tas ir zems.

Bibliotēku tipi	Dabzinātņu lit. izsniegums		Izmaiņas	Apgrozība
	1959. g.	1960. g.		
Rajonu bibliotēkās	42.805 vien.	41.723 vien.	— 1.082 vien.	1,4
Pilsētu „	161.702 „	168.528 „	+ 6.826 „	1,6
Ciemu „	90.498 „	92.263 „	+ 1.765 „	0,6
Bērnu „	45.720 „	53.926 „	+ 8.206 „	1,5

Kopā: 340.725 vien. 356.437 vien. +15.712 vien. 1,2

Kā redzams, rajonu bibliotēkas ne tikai nav uzlabojušas dabzinātņu grāmatu propagandu, bet pat pasliktinājušas, jo izsniegums samazinājies.

Sevišķi zems dabzinātņu literatūras izsniegums ir:

	Dabzinātņu lit. izsniegums			Apgrozība	Lasāmība
	1959. g.	1960. g.	Izmaiņas		
Alūksnes raj. b-kā	1293	621	—672	0,5	0,1
Bauskas „ „	358	255	—103	0,3	0,3
Madonas „ „	567	468	— 99	0,4	0,4

Visumā vāji ar dabzinātņu literatūru strādā ciemu bibliotēkas. Dabzinātņu literatūras izsniegums samazinājies Bauskas, Cēsu, Gulbenes, Kārsavas, Krustpils, Kuldīgas, Liepājas, Madonas, Ogres, Rīgas, Saldus, Viļānu un Valmieras rajona ciemu bibliotēkās.

Daudzas ciemu bibliotēkās darbs ar dabzinātņu literatūru ir uz nepiedodami zema līmeņa. Piemēram, Ludzas rajona Briģu ciema bibliotēka no 94 grāmatām izsniegusi 6, Pakalnes ciema bibliotēka — no 83 grāmatām izsniegusi 5, Krustpils rajona Pēternieku ciema bibliotēka no 105 grāmatām izsniegusi 17, Madonas rajona Aronas ciema bibliotēka no 74 grāmatām izsniegusi 4 u. c.

Kā galveno iemeslu mazam dabzinātņu literatūras izsniegumam bibliotēkas min nepietiekamo grāmatu klāstu par dabzinātņu jautājumiem latviešu valodā.

Taču labākās ciemu bibliotēkas, izmantojot savus nelielos grāmatu fondus, panākušas ievērojamus literatūras izsniegumus. Šīs bibliotēkas strādājušas arī ar periodiskajiem izdevumiem.

Vairākums bibliotēku 5. nodaļas grāmatas nodevušas lasītāju brīvai pieejai, kas arī palielinājis izsniegumu.

Dabzinātņu literatūras propagandā bibliotēkas izmantojušas dažādus masu darba veidus. Masu darba tematika saistīta ar aktuāliem jautājumiem un jaunākajiem atklājumiem zinātnē.

Piemēram, Cēsu raj. Inešu ciema bibliotēkā notika tematisks vakars «Zinātnes un tehnikas sasniegumi cels cilvēces labklājību», kurā uzstājās 4 referenti. Madonas raj. Saikavas ciema Liepāres bibliotēka sarīkoja tematisku vakaru «Ceļš uz zvaigznēm», Kusas ciema bibliotēka — «Zvaigžņotais visums» u. c.

Propagandējot dabzinātņu literatūru, bibliotēkas aktīvi cīnījušas arī pret reliģiskiem aizspriedumiem.

Literatūras propagandas formas un metodes bijušas dažādas. Piemēram, Jaunjelgavas pilsētas bibliotēka iekārtojusi izstādi «Zinātne un reliģija par dabu», Varakļānu pilsētas bibliotēka — «Kā zinātne izskaidro neparastās dabas parādības». Madonas raj. Saikavas ciema bibliotēka organizējusi pārrunas par tematiem «Leņins par reliģiju», «Vai dabā ir brīnumi», «Kādas pretrunas ir starp zinātni un reliģiju». Daudzās bibliotēkās notikušas pārrunas par J. Jaroslāvskā grāmatu «Bībele ticīgajiem un neticīgajiem». Visvairāk dabzinātņu literatūras propagandai izmantoti plakāti par tematiem: «Zinātne un reliģija», «Patiesība par reliģiju» u. c.

Antirelīģiskā literatūra popularizēta arī lekcijās. Turpretim plašākus masu pasākumus, piemēram, tematiskus vai jautājumu un atbilžu vakarus sarīkojušas tikai nedaudzas bibliotēkas. Atskaitēs interesantas ziņas par šāda veida pasākumiem sniedz Jelgavas pils. 2. bibliotēka, kas noorganizēja tematisku vakaru «Literatūra un māksla atmasko reliģiju», Valmieras raj. Kocēnu ciema I bibliotēka, kas kopīgi ar tautas namu sarīkoja tematisku vakaru «Kāpēc cilvēki tic dievam?», Gulbenes raj. Līgo ciema bibliotēka, kurā veiksmīgi noritēja jautājumu un atbilžu vakars: «Vai ir dzīvojis Kristus?».

Iepazīstoties ar republikas bibliotēku atskaitēm, jāsecina, ka visumā bibliotēku rīkotie pasākumi par dabzinātņu un ateistiskiem tematiem bijuši aktuāli un vajadzīgi, taču šīs literatūras izsniegums vēl ir zems. Galvenais cēlonis ir tas, ka vairums bibliotēku veltī maz vērības dabzinātņu literatūras popularizēšanai:

- 1) nepietiekami komplektē dabzinātņu grāmatas,
- 2) maz strādā ar periodiku, kaut gan par daudziem dabzinātņu jautājumiem latviešu valodā trūkst grāmatu,
- 3) uzskatāmajā aģitācijā maz propagandē dabzinātņu literatūru. Vēl ir bibliotēkas, kuras 1960. gadā nav noorganizējušas pat nevienu izstādi par dabzinātņu tematu. Piemēram, Daugavpils raj. Vecpils ciema bibliotēkā izlikta 18 izstādes, no tām neviena nav bijusi par dabzinātņu literatūru,
- 4) nav sarīkojušas nevienu plašāku masu pasākumu dabzinātņu literatūras propagandai.

Propagandējot tehnikas literatūru, bibliotekāri palīdzējuši septiņgades plāna īstenotājiem apgūt racionālākas darba metodes, iepazīt jaunākos tehnikas sasniegumus Padomju Savienībā un aizrobežu zemēs, celt savu kvalifikāciju, kāpināt zinātnes un tehnikas līmeni. Mūsdienu zinātnes un tehnikas sasniegumi — dažādu vielu iegūšana mākslīgā ceļā, dabā visbiežāk sastopamo elementu izmantošana rūpniecībā, cilvēka lidojums kosmosā u. c. — izsauc aizvien augošu lasītāju interesi. Piemēram, Jelgavas raj. Svētes ciema bibliotēkā atskaitē raksta, ka bibliotēkas lasītāji visvairāk interesējas par tehnikas literatūru.

Pēdējos gados tehnisko zināšanu propagandu bibliotēkās atvieglo latviešu valodā iznākušās grāmatas dažādās ražošanas nozarēs, piemēram, H. Šterns «Namdaru darbi». R., LVI, 1959., A. Lepiks un Ivanovskis V. «Mašīnu elementi». R., LVI, 1960. u. c., kā arī populāri zinātniskās brošūras par tehnikas jautājumiem: Lukevics E. «Silikoni tautas saimniecībā». R., LPSR

ZA, 1960., Moraļevičs J. «Plastmasu pasaulē»: R., LVI, 1961. u. c. Liels ieguvums lasītājiem ir tehniskais žurnāls latviešu valodā «Zinātne un Tehnika». Republikas masu bibliotēkās 1960. gadā tehnikas literatūras fonds, salīdzinot ar 1959. g., audzis par 28.603 vienībām. Tehnikas literatūras izsniegums 1960. gadā, salīdzinot ar 1959. gadu, audzis par 60.673 bibl. vienībām.

Biblioteku tipi	Tehnikas lit. izsniegums 1959. g.	izsniegums 1960. g.	Izmaiņas	Apgrozība
Rajonu bibliotēkas	67.804 vien.	81.653 vien.	+13.849	2,8
Pilsētu „	381.183 „	412.530 „	+31.347	3,1
Ciemi „	111.675 „	119.116 „	+ 7.441	0,85
Bērnu „	85.345 „	93.381 „	+ 8.036	2,8
Kopā				
	646.007 vien.	706.680 vien.	+60.673	2,08

No minētā redzams, ka tehnikas literatūras izsniegums visvairāk audzis pilsētu bibliotēkās. Niecīgs izsnieguma pieaugums ir ciemu bibliotēkās.

Labi sasniegumi darbā ar tehnikas literatūru ir Alūksnes, Daugavpils, Jelgavas, Valkas, Jēkabpils rajonu bibliotēkās, kurās rādītāji, salīdzinot ar 1959. gadu, manāmi palielinājušies.

No ciemu bibliotēkām labākie sasniegumi 1960. gadā ir Cēsu raj. Drabešu ciema Ierīku, Dobeles raj. Bērzes un Jelgavas raj. Jēkabnieku ciema bibliotēkai.

Tehnikas literatūras izsniegums krasi palielinājies Tukuma raj. Praviņu ciema bibliotēkā (2,7×), Talsu raj. Cēres ciema bibliotēkā (2,4×) utt. Tomēr atsevišķu rajonu un ciemu bibliotēkās tehnikas literatūras izsniegums samazinājies.

Krustpils raj. bibliotēkās par 1.435 vien.

Liepājas „ „ „ 594 „

Ventspils „ „ „ 1.853 „

Ļotiniecīgs tehnikas literatūras izsniegums 1960. gadā ir dažās ciemu bibliotēkās. Piemēram:

	Fonds	Izsniegums	% no kopējā izsnieguma
Dagdas raj. Ignatovas ciemā	81 vien.	16 vien.	0,4%
Dagdas „ Šķaunes „	179 „	33 „	0,8%
Kārsavas „ Mērdzenes „	354 „	41 „	1,2%

Minētie skaitļi liecina, ka biblioteku fondos ir vai nu daudz novecojušu, no apgrozības izņemamu grāmatu, vai arī bibliotēkas lasītāju kontingentam neatbilstošas literatūras, bet galvenais trūkums ir tas, ka maz darīts tehnikas grāmatu propagandā.

Darbā ar tehnikas literatūru galvenā vērība pievērsta strādniekiem un inženiertehnikajiem darbiniekiem. Laba sadarbība ar vietējiem rūpniecības uzņēmumiem, ar MMS, rūpkombinātu, ar 11. autotransporta kantori, Vilnas vērpšanas brigādi, kas cīnās par komunistiskā darba brigādes nosaukumu, ir Jēkabpils rajona bibliotēkai. Ciešas saites ar apkārtējām ražošanas organizācijām ir Daugavpils zinātniskajai bibliotēkai, kas noorganizēja tehniskās literatūras dienas pilsētā un šai darbā iesaistīja arī inženierus. Kopīgi ar dzelzceļniekiem tika sarīkota lasītāju konference par tehniskā progresā jautājumiem. Jelgavas zinātniskās bibliotēkas darbinieki regulāri sagatavoja bibliogrāfiskos apskatus par tematiem «Celtņieki, celiet savu kvalifikāciju!», «Ko lasīt virpotājiem?» u. c., kurus nolašīja rūpnīcu un uzņēmumu strādniekiem. Sastādīti arī informatīvie tehnikas literatūras saraksti inženieriem, atsevišķu speciālistu pulciņu nodarbibām. Dažas rajonu bibliotēkas, piemēram, Ilūkstes, Liepājas, Jēkabpils, informācijai par tehnikas literatūru izmanto arī presi, ievietojot rajona laikrakstā grāmatu apskatus, kas adresēti atsevišķām lasītāju grupām: šoferiem, mehanizatoriem, celtniekiem u. c. tehnisko profesiju pārstāvjiem.

Diemžēl tehnikas literatūras propagandā vēl ir daudz trūkumu.

Bibliotēkas nepietiekami sadarbojas ar arodbiedrību, uzņēmumu bibliotēkām, kā arī ražošanas organizācijām.

Ne vienmēr tiek izmantotas iedarbīgākās literatūras propagandas formas. Piemēram, bibliotēkas maz praktizē individuālās pārrunas abonementā, reti organizē bibliogrāfiskos apskatus un informācijas par tehnikas grāmatām. Maz izplatītas ir lasītāju konferences par tehnikas literatūru. Neapmierina lielā tematu vienpusība tehnisko sasniegumu propagandā. Bibliotēkas bieži aizmirst, ka tādas daudzsološas nozares kā radioelektronika, kibernetika, atomenerģijas izmantošana tautsaimniecībā interesē visus lasītājus neatkarīgi no viņu profesijas.

Darbā ar tehnikas literatūru masu bibliotēkām palīdz Valsts bibliotēkas izdotie bibliogrāfiskie un metodiskie materiāli. Tādi izdevumi kā «Rajonu un ciemu bibliotēkās veicamie masu pasākumi...», «Materiāli lasītāju konferencēm un tematiskiem vakariem», «Bibliotēkas palīgā tehnikas progresam» ir liels atbalsts

darbā ar lasītājiem. Katru gada ceturksni iznāk «Jauno grāmatu un rakstu rādītājs vieglajā rūpniecībā». Aktivāk izmantojot šos materiālus, bibliotēkas var daudz palīdzēt lasītājiem tehnisko zināšanu līmeņa celšanā.

Savu pieredzi darbā ar tehnikas literatūru aprakstījušas Daugavpils pils. zinātniskā un Jēkabpils rajona bibliotēka. Sk. Latvijas PSR valsts bibliotēkas izdevumus: «Bibliotēkas palīgā tehnikas progresam», «Stāsta bibliotēkas — pirmrindnieces».

PSKP CK decembra plēnums par lauksaimniecības jautājumiem, lēmums «Par partijas propagandas uzdevumiem mūsdienu apstākļos», kā arī PSKP CK lēmums «Par bibliotēku stāvokli un pasākumiem tā uzlabošanā» noteic bibliotēku galvenos uzdevumus **lauksaimniecības literatūras propagandā**.

Sekmējot šo lēmumu izpildi, republikas bibliotēkas izgatavojušas uzskatāmo aģitāciju par septiņgades uzdevumiem lauksaimniecībā. Plakāti, diagramas, sociālistiskās sacensības rādītāji izklīti arī ciemu padomju telpās, kolhozu kantoros un sarkanajos stūrīšos. Uzskatāmi propagandēti arī kolhozu un padomju saimniecību perspektīvie plāni, parādīta sociālistisko saistību izpildes gaita rajona un apkalpojamā kolhoza mērogā.

Kā individuālās pārrunās, tā masu pasākumos lasītāju vidū propagandēta literatūra par mūsu zemes sasniegumiem dažādās lauksaimniecības nozarēs, par izcilāko lauksaimniecības pirmrindnieku pieredzi.

Republikas masu bibliotēkās lauksaimniecības literatūras fonds audzis par 14 496 vienībām.

Arī lauksaimniecības grāmatu izsniegums kopumā audzis, kaut gan tikai par 11.623 bibl. vienībām.

Bibliotēku tipi	Lauksaimn. lit. izsniegums		Izmaiņas	Ap- gro- zība
	1959. g.	1960. g.		
Rajonu bibliotēkās	45.605 vien.	46.934 vien.	+ 1.329 vien.	0,9
Pilsētu	81.325 „	84.561 „	+ 3.236 „	0,8
Ciemu	218.398 „	225.981 „	+ 7.583 „	0,5
Bērnu	12.891 „	12.366 „	— 525 „	0,9

Kopā: 358.219 vien. 369.842 vien. +11.623 vien. 0,6

Vislielākā loma lauksaimniecības grāmatu propagandā ir ciemu bibliotēkām. Taču sliktu priekšstatu par darbu šajā virzienā radīja lauksaimniecības grāmatu izsnieguma samazinā-

šānās pēdējos gados vairāku rajonu ciemu bibliotekās. Kaut gan 1960. gadā šīs literatūras izsniegums visumā pa republiku audzis, vairāku rajonu ciemu bibliotekās tas tomēr krities salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Var nosaukt, piemēram, Bauskas, Dagdas, Dobeles, Gulbenes, Krustpils, Liepājas, Ludzas, Saldus, Talsu un Viļānu rajonus, kas maz propagandējuši lauksaimniecības grāmatas. Arī citos rajonos vēl joprojām atrodamas bibliotekas, kas apkalpojamo kolhozu ražošanas uzdevumu izpildē nav devušas tikpat kā nekādu ieguldījumu, jo gada laikā par lauksaimniecības jautājumiem izsniegušas tikai pāris desmitus grāmatu, kamēr lielākā fonda daļa palikusi plauktos bez apgrozības. Diemžēl, tādu biblioteku nav mazums. Nosauksim tikai dažus piemērus no diviem rajoniem:

		Lauksaimn. lit.	
		Fonds	Izsniegums
		1960. g.	
Ogres rajons			
Kastrānes ciema bibliotēkā		516 vien.	28 vien.
Plāteres	” ”	509 ”	62 ”
Rembates	” ”	620 ”	66 ”
Viskaļu	” ”	607 ”	59 ”
Jelgavas rajons			
Ausmas ciema bibliotēkā		428 vien.	89 vien.
Cenu	” ”	520 ”	72 ”
Sesavas	” Ēglāju ”	609 ”	98 ”

Minētās bibliotekas nav rīkojušas pat izstādes, nemaz nerunājot par plašākiem masu pasākumiem — lasītāju konferencēm, pirmrindnieku pieredzes apmaiņas un tematiskiem vakariem vai mutvārdu žurnāliem.

Analizējot biblioteku masu darbu lauksaimniecības grāmatu propagandā, jāatzīmē, ka daudzas bibliotekas savās atskaitēs rakstījušas par interesantiem pasākumiem. Par dažiem šeit pastāstīsim.

Lai rosinātu ciemu bibliotekas labāk izgatavot uzskatāmo aģitāciju, Alūksnes rajona kultūras nodaļa kopā ar vietējo laikrakstu «Padomju Alūksne» sarīkojusi konkursu «Par labāko uzskatāmo aģitāciju rajona kolhozos un padomju saimniecībās», iesaistot šajā konkursā visas ciemu bibliotekas. Konkursā kā labākās izvirzījās Zeltiņu un Jaunlaicenes ciema 2. bibliotēka, kuras uzskatāmā aģitācija bija visaktuālākā un atspoguļoja ra-

jona, apkalpojamo ciemu un kolhozu sociālistisko saistību izpildi lauksaimniecībā septiņgades pirmajos divos gados.

Vairākās bibliotekās izmantotas arī citas uzskatāmās agitācijas formas. Piemēram, Talsu rajona Kolkas ciema biblioteka kopā ar komjauniešu grupu izgatavoja albumu «Par Kolkas ciema attīstību», Dobeles rajona Bērzes ciema biblioteka iekārtoja 3 fotovitrīnas par Kirova kolhoza dzīvi un panākumiem lauksaimniecībā.

Jēkabpils rajona biblioteka iekārtojusi pastāvīgu izstādi «Kā realizē septiņgades uzdevumus mūsu rajonā», kurā plaša vieta bija ierādīta materiāliem par lauksaimniecības attīstību rajonā. Šo izstādi vienmēr papildināja ar jaunākajiem datiem un materiāliem.

Redzamā vietā bibliotekā bija izlikti Jēkabpils un Bauskas rajonu sociālistiskās sacensības rādītāji lopkopības produktu ražošanā. Bibliotekas darbinieki rūpīgi sekoja sacensības gaitai un tabulu veidā ik mēnešus atspoguļoja pieņemto saistību izpildi abos rajonos, pie tam rādītājus dodot salīdzinājumā ar to pašu laiku iepriekšējā gadā.

Labākās bibliotekas rīkojušas lauksaimniecības pirmrindnieku vakarus, kuros popularizējušas lauksaimniecības literatūru. Piemēram, Cēsu rajona Liepas ciema biblioteka organizējusi Ed. Veidenbauma kolhoza pirmrindnieču vakaru, kurā uzstājās daudzas čaklas slaucējas, teļu kopējas, pastāstot par savu darba pieredzi citām lopkopēm. Līdzīgu vakaru sarīkoja arī Mazstraupes ciema biblioteka, iekārtojot plašu lauksaimniecības literatūras izstādi «Mācīsimies no viņiem», kurā bija parādīta literatūra par republikas un arī Cēsu rajona labāko lopkopju darba pieredzi. Tā paša rajona Kūduma ciema Stalbes biblioteka organizēja tematisku vakaru «Ražosim vairāk cūkgaļas». Šajā vakarā Kūduma padomju saimniecības labākais cūkkopis K. Rubins pastāstīja pārējiem cūkkopjiem par savu darba pieredzi.

Ludzas rajona Ņukšu ciema Pureņu biblioteka palīdzēja cūkkopjiem apgūt republikas labākā cūkkopēja, Sociālistiskā Darba Varoņa Antona Bārtuļa darba metodes, organizējot mutvārdu žurnālu par cūkkopību.

Interesantu pasākumu — lasītāju izbraukumu uz Jēkabpils rajona labākajām saimniecībām — noorganizēja Viesītes ciema biblioteka. Grupa bibliotekas aktīvāko lasītāju apmeklēja kolhozu «Asupe» un iepazīnās ar slaucējas Zentas Cīrules darba pieredzi.

Lielu palīdzību kolhozniekiem lauksaimniecības pirmrind-

nieku pieredzes un progresīvo darba metožu apgūšanā sniedz Madonas raj. Kusas ciema Oļu un Aiviekstes ciema biblioteku vadītājas Struncēna un Studente. Viņas labi pārzina apkalpojamo kolhozu ekonomiku un ražošanas uzdevumus, tāpēc arī vienmēr prot savlaicīgi atsaukties uz kolhozu svarīgākām vajadzībām un prasībām. Piemēram, palīdzot kolhoza kukurūzas audzētājiem, b. Struncēna noorganizēja konferenci par kukurūzas audzēšanu. Konferencē viņa gatavojās ļoti rūpīgi, gan kolektīvās, gan individuālās pārrunās iepazīstināja kolhozniekus ar grāmatām un rakstiem par kukurūzas audzēšanu. Interesanti noritēja lasītāju konference arī par žurnālu «Druva», kura apspriešanā piedalījās vairums kolhoznieku.

Tomēr, kā jau iepriekš minēts, visas republikas bibliotēkas vēl nav uzsākušas aktīvu lauksaimniecības grāmatu propagandu. Lielāko tiesu tās aprobežojas tikai ar literatūras izsniegšanu pēc lasītāju pieprasījumiem, kā arī iekārtojušas nelielas grāmatu izstādes. Arī tās bibliotēkas, kas veic zināmu masu darbu, bieži vien aizmirst pašu galveno — grāmatu propagandu.

Novārtā atstāts arī individuālais darbs ar lasītājiem — bibliotekāri neprot ieteikt lasītājiem vajadzīgās grāmatas, kas tiem palīdzētu celt zināšanas savā specialitātē.

Lai palīdzētu bibliotēkām padziļināt lasīšanas vadību lasītāju vidū, kā arī izvērst daudzveidīgāku masu darbu, sevišķi pirmrindnieku pieredzes popularizēšanai, LPSR Valsts bibliotēka izstrādājusi un izsūtījusi bibliotēkām daudzus materiālus par lauksaimniecības jautājumiem. Svarīgākie no tiem:

Par lopbarības bāzes tālāku nostiprināšanu Latvijas PSR. Ieteicamās lit. rādītājs. R., 1960.

Ko lasīt slaucējām mehanizētās fermās. Ieteicamās lit. rādītājs. R., 1960.

Par piena lopkopības produktu pārpilnību Padomju Latvijā. Ieteicamās lit. rādītājs. R., 1959.

Mehanizācija un elektrifikācija piena lopkopības fermās. Ieteicamās lit. rādītājs. R., 1959.

Materiāli lasītāju konferencēm un tematiskiem vakariem. Krāj. IV. R., 1960. (Ietverta arī lauks. tematika no 7.—13. lpp.).

Rajonu un ciemu bibliotēkās veicamie masu pasākumi 1960. g. I—IV cet. (Atsevišķos izlaidumos ievietoti metodiskie un bibliogrāfiskie materiāli par lauksaimniecības tematiem).

Kā jau iepriekš norādīts, **darbam ar daļlīteratūru** bibliotēkas vēltājušas vislielāko uzmanību. Daļlīteratūras grāmatu propagandai notikušas gan lasītāju konferences, gan literāri vakari

un pārrunas, literāras pēcpusdienas, konkursi, tikšanās ar rakstniekiem un dzejniekiem, bibliogrāfiski apskati u. c. pasākumi.

Daiļliteratūras izsniegumu un fondu apgrozību dažādu tipu bibliotekās raksturo šādi skaitļi:

Biblioteku tips	Fonds	% no kopējā fonda	Izsniegums	% no kopējā izsnieguma	Ai-grozība
Rajonu bibliotekās	327.112 vien.	44,2%	795.033 vien.	53,7%	2,1
Pilsētu „	1.116.747 „	43,5%	2.943.523 „	47%	2,5
Cienu „	1.612.472 „	40%	2.320.573 „	55,3%	1,4
Bērnu „	491.148 „	41,1%	1.008.299 „	38,4%	2

Atskaišu analīze rāda, ka lielākā daļa biblioteku uzlabojušas darbu šajā virzienā — daiļliteratūras izsniegums āudzis, piemēram, Bauskas, Cēsu, Dobeles, Ilūkstes u. c. rajonu bibliotekās. Interesanti atzīmēt, ka, piemēram, Kārsavas un Krustpils rajonu bibliotekās, kur literatūras propaganda zinātņu nozarēs ir nolaistā stāvoklī, daiļliteratūras izsniegums vislielākais. No tā var secināt, ka daiļliteratūras propaganda daudzās bibliotekās aktivizēta uz zinātņu nozaru literatūras rēķina.

Masu pasākumos visvairāk propagandēti padomju autoru daiļdarbi, piemēram, G. Nikolajevas «Kauja ceļā», A. Kužņecova «Legēndas turpinājums» u. c. No Latvijas padomju rakstnieku grāmatām vispopulārākās bijušas M. Birzes «Visiem rozēs dārzā ziedi . . .», D. Zigmontes «Jūras vārti», L. Pura «Apsūdzēto sols», V. Ustinovas «Vienkāršs sfāsts», par kurām ļoti daudzas bibliotekas rīkojušas lasītāju konferences un pārrunu vakarus.

Mazāk vērības vēltīts aizrobežu literatūras pārstāvjiem. Tikai nedaudzas bibliotekas, atzīmējot atsevišķu izcilu aizrobežu rakstnieku atceres dienas, iekārtojušas literatūras izstādes un nolasījušas literatūras apskatus, piemēram, par Č. Dikensu, M. Andersenu-Neksi u. c.

Ļoti iecienīti biblioteku darba praksē ir tematiskie un literārie vakari. Piemēram, sakarā ar V. I. Ļeņina dzimšanas dienu daudzās bibliotekās notikuši vakari par tematu «Ļeņina tēls daiļliteratūrā», gandrīz katrā bibliotekā sarīkoti literārie vakari un pēcpusdienas sakarā ar J. Raiņa 95. un A. Čehova 100. dzimšanas dienu.

Tomēr atsevišķas bibliotekas pārāk aizraujas ar vienpusīgām literatūras propagandas formām. Piemēram, Daugavpils raj.

Ažguļānu ciema biblioteka noorganizējusi 7 literārus vakarus, bet citiem pasākumiem maz pievērsusies.

Atzīmējama ir dažu biblioteku iniciatīva atdzīvināt lasītāju konferences, apvienojot tās ar apspriežamā darba demonstrēšanu uz kino ekrāna. Interesantas un saistošas šāda veida lasītāju — skatītāju konferences notikušas Ludzas raj. Zilupes pils. un Valkas raj. Smiltenes pils. bibliotekās, kur iedzīvotāji tajās piedalījušies ļoti atsaucīgi.

Ievēribu pelna arī tās bibliotēkas, kas pievērsušās sava novada dzejnieku un rakstnieku daiļrades propagandai. Piemēram, Jēkabpils rajona bibliotēka iekārtojusi kartoteku par rakstniekiem J. Raini, E. Salenieku, A. Brodeli u. c. Šāda veida kartotēka ir arī Alūksnes rajona bibliotēkā, kurā uzrādīti arī Alūksnes rajona jauno autoru darbi. Cēsu rajona bibliotēka noorganizēja lasītāju ekskursiju pa vietām, kur dzīvojuši R. Blaumanis, brāļi Kaudzītes, K. Skalbe.

Ļoti atsaucīgi lasītāji apmeklējuši bibliotēku tikšanās sarīkojumus ar dzejniekiem un rakstniekiem. Šādi pasākumi notikuši gandrīz ikvienā rajonā, un tie ļoti popularizējuši padomju autoru daiļdarbus.

Lai palīdzētu bibliotekām labākās daiļliteratūras propagandā, Latvijas PSR Valsts bibliotēka izdevusi šādus materiālus:

Latvijas PSR Valsts prēmiju laureāti literatūrā 1959. gadā. Atgādnē lasītājiem. R., 1960.

Latvijas PSR Valsts prēmiju laureāti literatūrā 1960. gadā. Atgādnē lasītājiem. R., 1960.

Materiāli lasītāju konferencēm un tematiskiem vakariem. Krāj. IV. R., 1960.

* * *

PSKP CK lēmums «Par bibliotēku darba stāvokli un pasākumiem tā uzlabošanā» stimulēja republikas bibliotēku darba uzplaukumu. Bibliotēku darbs kļuvis mērķtiecīgāks, ciešāk saistīts ar komunistiskās celtniecības uzdevumiem. Tomēr darba rezultāti rāda, ka republikas bibliotekām ir vēl daudz neizmantotu rezervju bibliotēkā darba turpmākajai pilnveidošanai. Visos rajonos lēmumu izpildei par bibliotēku darba uzlabošanu nav veltīta pietiekama vērība. Daudz kas bija atkarīgs arī no pašu bibliotēkāju iniciatīvas un radošas attieksmes pret savu darbu, kā arī prasmes ieinteresēt un iesaistīt sev palīgos plašus sabiedrības slāņus. Diemžēl, patlaban daudzos rajonos sabiedriskās organizācijas maz piedalās bibliotēku darbā.

Daļēji šī iemesla dēļ vāji pildās PSKP CK lēmuma pamatprasības par katras apdzīvotas vietas, katras ģimenes iesaistīšanu par lasītājiem bibliotekās, par dažādu sistēmu biblioteku darba koordināciju un kooperēšanu.

Tāpat vēl maz paveikts, lai nostiprinātu biblioteku materiāli tehnisko bāzi. Tikai dažos rajonos šis norādījums guvis atsaucību. Piemēram, Ludzas, Cēsu, Valmieras, Jēkabpils, Kuldīgas, Bauskas, Alūksnes rajonos vairākām bibliotekām piešķirtas jaunas, plašākas telpas. Partijas un padomju organizācijas šajos rajonos nopietnu vērību veltī bibliotekāru darba apstākļu uzlabošanai.

Lai biblioteku darbam piešķirtu plašu sabiedrisku vērību, nepieciešams aktivizēt biblioteku padomes. Tām nākotnē jāklūst par svarīgiem sabiedriskiem orgāniem, kuru līdzdalība biblioteku dzīvē palīdzēs iesaistīt grāmatu propagandas darbā pārstāvjus no visdažādākajiem darbaļaužu slāņiem.

Kultūras nodaļām, partijas un padomju organizācijām, kas atbild par kultūras darbu, nepieciešams rūpīgāk sekot PSKP un LKP CK, kā arī PSRS un Latvijas PSR Kultūras ministrijas lēmumu un pavēļu izpildei, veicināt biblioteku darbinieku kvalifikācijas līmeņa celšanu, nostiprināt darba disciplīnu.

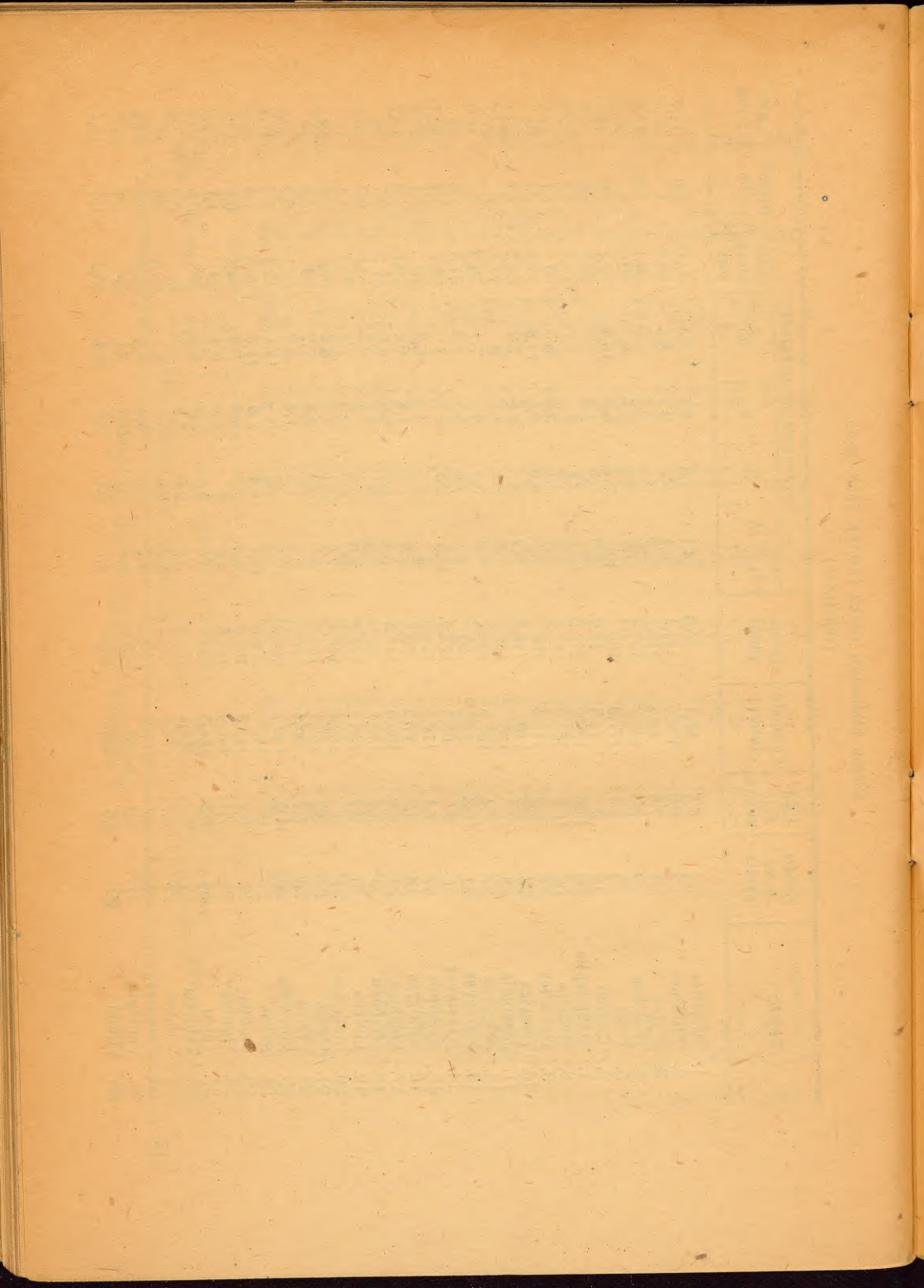
Vistuvākās nākotnes uzdevums — pārveidot **ikvienu** biblioteku par īstu gaismas un kultūras avotu, partijas organizāciju atbalsta punktu komunisma cēlāju jaunās paaudzes audzināšanā.

Rajona biblioteku darba rādītāji (tukstošos)

Nr. pk.	Rajona b-ka	Lasītāju skaits	Grāmatu fonds	Izsniegums	Izsniegums pa zinātņu nozarēm					Lasāmība	Apgr. zība
					1, 2, 3, 9	5	6	63	daiļliteratūra		
1.	Aizputes	1,2	26,3	82,5	4,9	2,3	3,7	2,3	35,7	69	3,1
2.	Aluksnes	3,2	28,3	64,2	1,8	0,6	7,3	0,9	31,8	20	2,2
3.	Balvu	1,2	16,7	32,5	2,1	1	3,2	1,3	11	27	1,9
4.	Bauskas	0,7	23,7	20,4	1,4	0,3	0,8	0,3	14,6	29	0,9
5.	Cesu	2,9	44,3	134,9	16,4	7,1	7,8	7,4	66	46,5	3
6.	Dagdas	1	16,6	14,7	0,7	0,2	0,4	0,4	12	15	0,9
7.	Daugavpils	2,3	17,8	42,6	1,7	0,9	0,9	0,9	24,5	18,6	2,4
8.	Dobele	1,5	19,8	47,9	6,3	1,5	2,6	3	23,1	31,2	2,4
9.	Gulbenes	1	15,7	41,3	2,5	0,7	1,1	0,7	33,1	41,3	2,6
10.	Ilūkstes	0,8	18,7	27,6	3	0,5	1,4	0,7	12,6	34,5	1,5
11.	Jēkabpils	1,4	23,5	62,2	6	1,6	3,7	1,1	38,8	44,6	2,6
12.	Karsavas	2	19,5	80,6	6,2	3,7	5	5	29,3	40,3	4,1
13.	Krāslavas	2,3	22,5	41,2	2,4	0,5	1,1	0,8	29,8	17,9	1,8
14.	Kuldīgas	1,7	19,6	38,8	1,4	1,2	1,9	0,4	21,2	22,9	1,9
15.	Krustpils	0,9	20,6	34,9	2,3	1,1	1,5	2,4	22,8	38,8	1,7
16.	Liepājas	0,9	28,8	26,1	3,2	1,2	1,8	1,4	11,4	29	0,9
17.	Limbažu	1,4	23,3	40,3	3,3	1,2	2,4	1,1	29,5	28,8	1,7
18.	Ludzas	3,2	26	108,8	22,1	3	5	4,1	54,2	34	4,2
19.	Madonas	1	17,2	35,5	2,5	0,5	0,8	0,7	25	35,5	2,1
20.	Ogres	1,4	21,3	35,4	2,8	0,8	2,4	0,7	21,6	25,3	1,7
21.	Preiļu	1	17,9	28,5	1,9	0,8	1,2	0,5	16,4	28,5	1,6
22.	Rīgas	2,6	30,2	62,6	8,1	2,1	3,1	1,9	27,5	24	2,1
23.	Saldus	1,5	20,5	62	9,3	1,6	6,6	1,2	22,9	41	3
24.	Siguldas	2	19,6	43,8	3,4	2,1	1,9	1,6	19,6	21,9	2,2
25.	Talsu	2	64,9	70,9	6,4	1,4	4,9	1,6	38	35,4	1,1
26.	Tukuma	2,2	27,2	49,4	2,5	0,5	1,5	0,6	31,3	24,7	1,8
27.	Valkas	2,2	23,5	48,2	3,3	0,7	3,4	1	25,6	22	2,1
28.	Ventpils	1	13,8	16,3	2,2	0,5	0,7	1,5	9,4	16	1,1
29.	Valmieras	2,2	52,2	70,7	5,3	1,9	3,4	1,3	45,8	32,1	1,3
30.	Viļānu	2,4	18,9	16,3	0,2	0,06	0,1	0,1	10,3	6,8	0,9

Ciemu bibliotēku darba rādītāji 1960. gadā
(tūkstošos)

Rajons	Ciema b-ku skaits	Lasī- tāju skaits	Grāmatu fonds	Izsnie- gums	Izsniegums pa nozarēm					dail- litera- tūra	Apgro- zība	Lasā- mība
					1, 2, 3, 5,	4, 6, 7, 8, 9,	10, 11, 12, 13, 14, 15,	16, 17, 18, 19, 20,	21, 22, 23, 24, 25,			
1. Aizputes	19	4,5	93,1	79,8	4,1	1,5	2,4	3,4	46,9	0,8	17,7	
2. Aluksnes	25	6,9	134,3	141,1	6,1	2,9	3,7	8,3	80,9	1	20,4	
3. Balvu	21	7,5	88,8	118,6	6,7	3,4	3,6	7,5	56,1	1,3	15,8	
4. Bauskas	28	7,3	144,7	147,3	7,5	3,2	3,7	8,7	80,6	1	20,2	
5. Cēsu	35	9,1	171,8	160	10	3,7	5,3	10,8	97,1	0,9	17,5	
6. Dagdas	18	5	74,8	74,9	2,7	0,9	1,2	2,8	39,5	0,9	14,9	
7. Daugavpils	30	10,9	139,2	213,5	10,1	3,8	5	7,7	114,7	1,5	19,9	
8. Dobeles	30	10,4	157,9	183,4	9,8	4,2	5,2	9,5	103	1,1	17,6	
9. Gulbenes	24	6,5	112,4	160	9,9	4,9	6,5	11,8	81,5	1,4	25	
10. Ilūkstes	22	5,8	110	116,6	5,2	2	2,9	5,2	65,3	1,1	20,1	
11. Jekabpils	28	7	135	138,2	7,5	3,9	4,4	8	77,1	1	19,7	
12. Jelgavas	27	7,4	130,1	135,2	7,2	3,8	4	7,1	76,2	1	18,3	
13. Karsavas	21	6,3	72,5	95	4	1,6	2,3	4,3	51,8	1,3	15	
14. Krāslavas	21	6	86,5	123,9	14,5	2,8	4	7	62,7	1,4	20,7	
15. Krustpils	27	6,1	112,6	124,9	5	2	3	6,3	70	1,1	20,4	
16. Kuldīgas	18	4,3	77,6	59,1	2,2	0,9	1,4	2,2	29,1	0,8	13,7	
17. Liepājas	31	6,9	155,5	111,5	6,4	2,7	2,9	4,6	66,5	0,7	16	
18. Limbažu	28	5,2	137,7	96,9	5,2	2	2,8	6,5	54,8	0,7	18,6	
19. Ludzas	35	9,2	146	157,7	6,9	2,5	3,5	7,4	76,1	1,1	17	
20. Madonas	34	8	162,4	148,4	7,4	3,1	4,2	8,3	86,3	0,9	18,5	
21. Ogres	34	8,5	162,1	153,4	8,9	2,9	4,3	7,9	92	0,9	18	
22. Preiļu	23	5,7	90,4	76,7	3,3	1,5	1,7	3,9	37,1	0,8	13,4	
23. Rēzeknes	36	11,5	149	204,3	12,5	4,2	5	12,1	114,4	1,3	17,7	
24. Rīgas	27	9	145	200,5	12,7	4,4	5,6	11,6	108,5	1,4	22,3	
25. Saldus	25	5,3	113,8	101,9	6,4	2,7	3,6	5,9	54,3	0,8	19,1	
26. Siguldas	29	7,1	146,9	162,8	8,6	4	5,3	9,4	90	1,1	22,9	
27. Talsu	34	6,5	151,5	128,3	5,6	2,6	3,5	4,5	79	0,8	19,8	
28. Tukuma	27	8	152,1	131,8	4,8	2,6	2,8	4,7	82	0,9	16,4	
29. Valkas	25	5,7	118,6	102,6	4,7	2,5	3	6,1	60,3	0,8	18	
30. Valmieras	34	8,1	169,2	139,3	7,7	3,5	4,6	8,5	81,3	0,8	17,4	
31. Ventspils	21	4,9	88	106,4	6,4	3,1	3,8	7,1	58	1,2	21,7	
32. Viļānu	20	6,3	93,3	94,9	4,7	2,1	3,5	6,4	46,2	1,0	15,1	

S A T U R S

Lpp.

Biblioteku darba organizācija. Grāmatu fondi. Lasītāju apkalpošana	5
Masu darbs. Literatūras propaganda	18

Pielikumi :

Rajonu biblioteku darba rādītāji 1960. gadā	36
Cienu biblioteku darba rādītāji 1960. gadā	37

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0308078757

0.08

13